

תוספת סולת*

א. הפירוש הראשון של רש"י

המש' בפ"ק דמנחות (יא.) מזכירה מה הדין אם ריבה שמן, שהמנחה פסולה, והגמ' שם גם עוסקת בהדין של ריבוי לבונה, אבל לא מזכירה מה הדין בסולת. אבל ע' לקמן עו: "כל המנחות שריבה במידת עשרונן... פסולות," ופרש"י כת"י בפי' הראשון שאין פסול בעצם אלא שהמעשה קמיצה פסולה שהוי קומץ שנקמץ מן החצי היתר, והו"ל קומץ חסר, ותנן קומץ חסר פסול. ולפ"ז מובן למה לא הוזכר ריבוי סולת במש' דפ"ק שאין הפסול דומה לריבה שמן.

אלא שצ"ע דכל המקור של הפסול של ריבה שמן הוא משום "דינא בלוג כדאמר בפ' ב' מדות מהאי קרא למנחה ולוג שמן" (רש"י יא.), דהיינו שאין גזה"כ שריבוי שמן פסול אלא שהתורה אמרה שהשיעור הוא לוג וממילא אם הוסיף פסול, וא"כ צ"ע מ"ש סולת, ששיעורא עשרון, ואמאי אין בו פסול בעצם אם ריבה.¹ ואין לומר שמשום שאין לו שיעור שרשאי להוסיף עד ס' עשרונים (ואולי זהו שיטת הר"מ), דא"כ אמאי פסול משום קומץ החסר, הלא מה שנתרבה מצטרף עם המנחה. ובע"ה נחזור לקושיא זו, אבל בקיצור החילוק בין שמן לסולת הוא ששמן הוא דבר

---

* תודתי נתונה לר' דוד נח נכבר במה שסייע לי סיוע רב בהוצאת מאמר זה, וכמה מן הרעיונות ומראי מקומות הם משלו.

¹ ושמא יש לדחות שמה שנקט רש"י בדף יא. הוא לפי הפירוש השני בדף עו: (שיש פסול בעצם גבי ריבוי סולת) אבל להפירוש הראשון כל הפסול של ריבוי שמן הוא משום שא"א לעשות קמיצה, דהיינו שיהא קומץ החסר כמו בריבוי סולת. אבל זה נראה דחוק, דמשמע שריבוי שמן תמיד פוסל ואפ' במנחות שאינן נקמצות, ושריבוי שמן שונה מריבוי סולת וכמו שיתבאר. ועוד ע"כ צריך לחלק בין ריבוי שמן לריבוי סולת להרמב"ם שפסל ריבוי שמן אף שלכאור' לא פסל ריבוי סולת בסתם מנחות.

שמוסיפים להמנחה וממילא השיעור מעכב, משא"כ עשרון שהוא גוף המנחה², והחסרון הוא משום שלא שייך מנחה של עשרון וחצי.³

² באמת יש לחקור אם שמן הוא מגוף המנחה כמו הסולת, או שהוא דבר חיצוני שמצטרף ומתערב עם המנחה אבל עדיין אינו מגוף המנחה. (לב' הצדדים אינו דומה שמן ללבונה, שבשמן השמן נבלע ונעשה חפצא א' עם המנחה [וממילא אם הוסיף כ"ש ה"ז פסול, עי' מנחות נט: ויא: לל"ק דרש"ן], משא"כ בלבונה שאינו נבלע, אין הפסול משום שנתערב אלא משום המעשה נתינה, וממילא צריך מעשה נתינה גמורה שהוא שיעור שלם [כזית במנחת חוטא וקומץ בשאר מנחות]. והלשון בדף עט: "שמן גופה דמנחה הוא", אינו ענין לכאן, דשם מיירי לענין זיקה, [וע' בדף כו. שאפ' במנחת נסכים ס"ד שהם מגוף המנחה].

ונראה להביא ראיה ששמן אינו מגוף המנחה מדף כג. שר' יוחנן סובר חיבורי עולין כעולין דמי בין במנחות (החיבור בין הסולת והשמן) בין בזבחים (החיבור בין הבשר והעצם), והגמ' אומרת וצריכא, דשמא "עד כאן לא קא אמר ר' יוחנן התם אלא בעצם דמינא דבשר הוא אבל האי דלאו מינא דקומץ הוא לא", ופרש"י, "שמן לאו מין סולת היא", דהיינו רש"י פירש שכונת המילה "קומץ" בגמ' היא "סולת". ואת"ל שהשמן והסולת מתחברים להיות קרבן א' ממש לא שייך למימר ששמן לאו מין סולת היא, שהקומץ גופא הוא התערובת של השמן והסולת, אלא מבואר מרש"י שהקומץ הוא הסולת והשמן מחובר בו, אבל אין השמן גוף הקומץ.

עוד ראיה לפי הלשון השני שפרש"י בדף כג. שלהצד שחבורי עולין לאו כעולין סובר שלא צריך להקטיר העצים ששמן מהקומץ בלוע בתוכו. וצ"ע אמאי אין כאן פסול חסר, הלא איתא בפ"ק שקומץ שחסר, כגון שהעלה צורר, ה"ז פסול. וצ"ל שזהו פסול בהמעשה קמיצה, אבל לאחר קמיצה לא שייך פסול חסר. ומה שאיתא בדף כז. שהשמן מעוטו מעכב את רובו היינו שבתחילה צריך לוג שלם. ולכאור' זה מסתבר רק אם נימא שהשמן והסולת הם כעין ב' קרבנות, דאילו הם קרבן א' פשוט שיהיה פסול בחסרון שמן דומיא דחסרון סולת. וחסרון סולת ודאי פוסל המנחה וכמו דדרשינן בדף ט: "והנותרת מן המנחה - פרט למנחה שחסרה היא ושחסר קומצה ושלא הקטיר מלבונתה כלום" (לר"ל המנחה פסולה בחסרון סולת אפילו בשיריים) אלא ע"כ שהשמן אינו מצטרף אם המנחה ולכן אי לא אמרינן חיבורי עולין כעולין אין חיוב להקטירו.

עוד ראיה מזה שצריך פסוק ששמן וסולת מעכבין זה את זה (מנחות כז.) אחרי שכבר דרשינן גבי שמן וסולת שמיעוטו מעכב את כולו. וצ"ע שמיעוט השמן מעכב את כשרות המנחה וגם מיעוטה סולת מעכב את גוף המנחה, וא"כ פשוט הוא ששמן וסולת מעכבין זא"ז. וע"כ צ"ל שס"ד ששמן רק מעכב את דין שמן במנחה, אבל ייתכן ששייך מנחה בלי שמן, ולכן צריך קרא שמעכבין זא"ז. ולכאור' זה מגלה ששמן אינו מגוף המנחה אלא דבר חיצוני שמוסיפים בו, דאילו היה מגוף המנחה פשוט שלא שייך מנחה בלי שמן.

אבל צ"ע על כל הנ"ל מהלשנא קמא של רש"י כג. (לפי הבנת תוס') שמייירי שלא נבלע השמן בתוך העצים, ואף שכל השמן שם מ"מ יש צורך שכל השמן תהיה בלוע

1. מתי מהני דעתא דכהן

הקשה תוס' בדף עו: על הפי' הראשון של רש"י מהגמ' כד: שסוברת ש"קומץ בדעתו דכהן תליא מילתא", דהיינו שיכול לכוון ממה הוא קומץ, וא"כ אין חסרון בהקמיצה כשריבה במדת עשרון שכל מה שקמץ הוא מן המנחה ולא מן החצי היתר. ועי' בשיט"מ דף כד: אות ו' שתירץ לרש"י דדוקא התם אמרינן סברה זו, שקומץ בדעתו דכהן תליא מילתא, לפי שחצאי העשרון מבוררים משא"כ כאן דהכל נתערב.⁴

במנחה, ומסתפקת הגמ' אם אמרינן חבורי עולין כעולין כדי לחבר את השמן עם המנחה. ומקופיא נראה שס"ל שהשמן והסולת מצטרפין לקרבן א' ולכן צריך להקריבן כשהם מחוברין ומצורפין. אלא שצ"ע מהו הפסול כשאין השמן מחובר להסולת, הלא קומץ שהקטירו פעמיים כשרה. וצ"ל שיש דין שצורת ההקרבה תהיה בלועים זב"ז, וזה שקומץ שהקטירו פעמיים כשר הוא משום שכל חלק בלוע בשמן וסולת, וא"כ אין הכרח שס"ל שהשמן והסולת מצטרפין לקרבן א' [ואדרבה, כל שהוא קרבן א' קשה טפין].

³ לפי רש"י סוגיין מיירי בכגון שהוסיף חצי עשרון, ויש לעיין מהו הדין אם רק הוסיף מעט. וע' במנחות פח. שלפי אביי נחלקו ר"מ ור"י בכונת 'מלאים' דקרא, "מ"ד... קא סבר מלאים שלא יחסר וישל א יותר ומ"ד... שלא יחסר אבל שלא יותר מלאים קרינא ביה." וע' בקר"א שהקשה האיך יתכן לומר שמותר להותיר הלא תנן בדף נב: שאסור להוסיף לעישרון כמו שאסור לגרוע מעישרון. ותי' שנחלקו ר"מ ור"י אם שיעורים הם בצמצום או שהם שלא בדקדוק, וכל שהוסיף ואינו ניכר לא נקרא הוספה. אבל עי"ש במיחוס להרשב"א שסובר שלכו"ע השיעורים מצומצמים אלא ששייך לומר שאם הוסיף קצת שליכא פסול יתר, ונחלקו אם מותר להוסיף קצת (או אם תוספת קצת פוסל).

וע' בדף כג. תוד"ה הוא שאם חיסר קצת אין כאן פסול חסר "שלא ניתנה תורה למלאכי השרת." וכע"ז במנ"ח מצוה ק"ט אות ג' שכיון "שלא ניתנה התורה למלאכי השרת" כל השיעורים לא צריכים להיות מצומצמים. ונראה שלפי המיחוס להרשב"א שייך שכ"ע יודה לזה, ונחלקו ר"י ור"מ אם שייך להוסיף אפ' יותר ממה שניתר ע"י "לא ניתנה תורה למלאכי השרת." וגם להקרא"א שייך שכ"ע יודה שאם הוסיף קצת משום "שלא ניתנה תורה למלאכי השרת" שלא יהיה פסול. אלא שלפי הקרא"א נחלקו ר"י ור"מ אם בשיעורין יש מטווח (range) ולא רק מרווח טעות (margin of error). ולהרשב"א לכ"ע אין מטווח ורק מרווח טעות, ולא נחלקו אלא אם מותר להותיר יותר מהמרווח טעות.

⁴ ולכאור' כן סובר הרמב"ם דכתב בפסוה"מ (יא:כו) שהחצאי זיתים אינם נוגעים, ומקופיא הביאור הוא שאילו היו נוגעין לא מהני דעתא דכהן, וכ"כ הקרא"א והגרי"ז. (הרמב"ם ודאי פליג על רש"י שהמנחה פסולה משום קומץ החסר אבל מודה הוא להשיט"מ שדעתא דכהן רק מהני כשחלקים מבוררים.) אבל לכאור' א"א לומר כן דלפ"ז הרמב"ם סותר מה שכתב לעיל בהל' כ"ג שאם חלק העשרון לב' חלקין ואין

אבל העיר המנחת מרדכי (בהערות על מקד"ד ח:ב) שלכאור' רש"י לא סובר כן שכתב בדף קו. לגבי מנחה שנתערב עם סולת של חולין שאיתא שם ששייך לקמוץ והקשה, "ואי קשיא הכא נמי היכי קריב קומץ הא הוי קצת מן הקומץ חולין ועוד מנחה היכי מישתרי והא לא איקמצ' קומץ שלם דקצת מן הקומץ הוי חולין תריץ כדתרצינן בהקומץ רבה (מנחות כד:): קומץ בדעתא דכהן תליא מילתא וכהן דעתו אקודש ולא אחולין." ומבואר שאפ' כשמעורב בו לגמרי אמרינן קומץ בדעתא דכהן תליא.

ונראה שהתירוץ לקושית תוס' הוא ששאני מה שכתוב בדף כד: ודף קו. שלא רוצה שהסולת של המנחה אחרת או הסולת של חולין יתערב בהמנחה. בכה"ג שייך לומר שקומץ בדעתא דכהן תליא שהלא אינו רוצה שיתערבו ורק רוצה לקמוץ מא' מהן ומהני דעתו לברר מהו גוף המנחה, אבל כאן שמדד בעשרון גדול או ריבה סולת כדי שיתחבר תוספת סולת עם המנחה אדרבה ודאי רוצה שמה שמוסיף יתחבר ויתוסף עליו וא"כ פשוט שפסול משום קומץ שחסר.

2. האם אין פסול ריבוי סולת בכל המנחות שאינן נקמצות

משמע מרש"י שכל הפסול בריבוי סולת הוא משום שלא שייך קמיצה וא"כ לכאור' במנחה שאינה נקמצת לא תהיה פסול ריבוי סולת, וא"כ יש לעיין אם יש מנחות שפסולות משום ריבוי סולת למרות שאינן נקמצות. וע' במקד"ד ח:ב שהקשה על מש"כ רש"י שאין פסול ריבה סולת בעצם שהרי איתא בדף נב: גבי כיצד מחמציץ את השתיה"ל וחלות תודה: "ר"מ אומר: השאור בודה להן מתוכן ומחמצץ; ר' יהודה אומר: אף היא אינה מן המובחר, אלא מביא את השאור ונותנו לתוך המדה וממלא את המדה; אמרו לו: אף היא היתה חסרה או יתרה." ומבואר שיש פסול יתר במנחות ואפ' במנחות שאינן נקמצות.

וצע"ק מניין לו שפסולות שמא רק לכתחילה אין להוסיף. שהרי גם בדף עו: לא כתוב ששייך להוסיף לכתחילה אלא שהמנחה כשרה

נוגעים זב"ז שהוי ספק אם הכלי מצרפו לקמיצה. (ובאמת הקר"א והגר"ז הניחו בצ"ע בהסתירה בהר"מ.) וע"כ צ"ל כמש"כ המהריק"ו שמה שכתב בהל' כ"ז שאין נוגעין זב"ז אין הכוונה שאינן נוגעין כלל אלא שהמופרש אינו נוגע בהאבוד משום שהראשון באמצע. ושיטת הרמב"ם יבואר להלן בעז"ה.

כשאינן פסול קומץ שחסר. ואפ' אם נימא שלפי רש"י יהיה רשאי להוסיף סולת לכתחילה כשלא שייך חסרון של קומץ חסר, ודאי שיהיה אסור להוסיף לכתחילה בשתיה"ל ולחמי תודה, שלגבי שתיה"ל שהוא חובה, לכתחילה אין להוסיף, ובפרט שהשיעור של שתי הלחם מפורש בקרא. וגם בלחמי תודה שיש דין שכל החלות צריכות להיות שוות⁵ מסתבר שלכתחילה אין להוסיף.⁶

אבל אפ' אם נניח כדבריו שהם פסולות, לכאור' יש כמה טעמים לחלק בין תודה ושתיה"ל לשאר מנחות, שהרי בשתיה"ל כתיב "שתים שני עשרונים סולת תהינה" לעיכובא.⁷ וכן מסתבר שתודה תהיה פסולה כמו המנחות שנקמצות שצריך הפרשה, וכמו שהקמיצה פסולה משום שאין להעשרון קומץ שלם ה"ה שהתרומה של לחמי תודה תהיה מקולקלת. (ובפרט להשיט"מ מו. אות ד' שצריך שכל החלות יהיו ראויות להפרשה.)

ועוד טעם לחלק ולומר שדוקא לחמי תודה ושתיה"ל יהיו פסולות משום יתר שהם באין חמץ ולולי שהתיר הכתוב להביאם יהיו חייבים משום כל שאור לא תקטירו. (כך איתא במפורש לגבי שתיה"ל בדף נח. ומסתבר שה"ה לגבי לחמי תודה וכך כתוב במפורש בהראב"ד בתו"כ ויקרא פרשתא י"ב ה' ט.)⁸ וא"כ מסתבר שאם הוסיף עליהם יהיו פסולות משום שאור.⁹

⁵ ע' מנחות עו: שנחלקו אם מניין י' חלות מעכב, ולפי תוס' בדף עו: ורש"י בדף פ"ז ה"ה שנחלקו אם יש צורך שכל החלות תהיו שוות.

⁶ ושמא יש לדייק שפסולות מלשון המש' שמשוה חסר ויתר, דקתני: "אף היא היתה חסרה או יתרה", ומשמע ששוין, וכיון שחסר ודאי פוסל י"ל שה"ה יתר.

⁷ עי' רמב"ם הלכות פסולי המוקדשין פרק יב הלכה א: "שתי הלחם ולחם הפנים ועומר התנופה שהוסיף במדתן או חסר כל שהוא פסולות."

⁸ אבל ע' ברמב"ן (ויקרא ז:יד) שלכאור' מסופק בזה, ויש לו ב' דעות אם לחמי תודה הם יוצא מן הכלל של כל שאור לא תקטירו, או שמא אין צד לחייב אותו כי "לחם תודה אין לו למזבח כלום." וצ"ע שאיתא בגמ' ששתיה"ל הוי הותר מכללו אף שאין מהם למזבח וע"כ זה בגלל שהכבשים שבאים עמהם וא"כ מ"ש תודה. וע"כ צריך לחלק בין הויקה שבין תודה ולחמה לבין הכבשי עצרת ושתיה"ל.

ונראה לומר שהחילוק הוא ששייך תודה בלי לחם אפ' לאחר שחיטה משא"כ בכבשי עצרת שפסולים בלי השתיה"ל. ואפ' למ"ד ששתיה"ל באין בפנ"ע הני מילי קודם

שהיה זיקה בין הלחם והכבשים (או בתנופה או בשחיטה), אבל לאחר שהזקקו אמרינן שאם אבדה לחם אבדה כבשים. אבל בתורה לא אמרינן אבדה לחם אבדה תורה, שאם נפרסה לחמה לאחר שחיטה הרי הוא זורק הדם שלא לשמה והקרוב כשר אף שלא יצא ידי נדרו.

אלא שנראה שזה קצת תלוי במח' ראשונים אם תודה בלי לחם נקרא לשמה או שלא לשמה. ע' במנחות מז: רד"ה תודה דאם נפרסה לחמה בין שחיטה לזריקה זורק את הדם לשם שלמים ולא לשם תודה, וזה לא נקרא שלא לשמה ד"תודה קרויה שלמים. אבל תוס' שם ד"ה והרי (בתירוץ הראשון) חולק וכן שיט"מ אות ב' בדף מו..

וע' במנחות נב: תוד"ה כל שכתב שאף ששתי הלחם איקרי מנחה לא אשכחן שלחמי תודה איקרי מנחה. וצ"ע מ"ש, ואף ששתי"ל נקרא מנחה בלשון הקרא ("מנחה חדשה") מ"מ בעבודתו האיך הוא יותר מנחה. וע' במנחות מו. רד"ה נפרס שכתב שתודה הוי מנחה. וכ"כ ברשב"א נב: וכן משמע מהגמ' פד: וכן הוא שיטת רש"י זכחים (סג). (אבל ע"י ברשי קד: ד"ה חמשה וצ"ע, ויש לדחות.) וכן משמע מהגמ' עו. שהגמ' למד שכל המנחות באות י' חלות מתודה מבנין אב מתודה, שיותר דומה למנחה מלחה"פ, ומשמע שהוי מנחה ולכן ילפינן דיני מנחה מהתם. ולכאור' הצד של תוס' שלחמי תודה אינם מנחה הוא משום שאין להם חלק למזבח, ואף ששתי הלחם אין מגופם לאישים, אבל הזיקה בין הקרבן להלחם יותר חזק וכמו שכתבנו בדברי הרמב"ן.

ונראה שלפי רש"י כת"י נחלקו התנאים בהאי ענינא. שר' עקיבא סובר שמזה שנאמר "בשמן" ב' פעמים בפרשת תודה, אין ריבוי אחר ריבוי אלא למעט, ללמד שאין לו אלא חצי לוג. והקשה הגמ', הלא צריך "בשמן" לגופא, ללמד שצריך שמן. ות"י ר"ע שלא צריך קרא לזה, "הרי היא ככל המנחות ללוג", ופרש"י, "דלא גרע משאר מנחות." ומבואר שילפינן מכל המנחות ובפשטות זה מורה שהם מנחה. ור' אלעזר בן עזריה פליג על ר"ע, וסובר שא"א ללמוד השיעור שמן מהפסוקים אלא מהלכה למשה מסיני. וביאר רש"י כת"י שחולק עליו משום שאין זה ריבוי אחר ריבוי "דחד איצטרך לגופא", דלא שייך למילף משאר מנחות. נמצא שמה שכתב רשי בכל מקום שלחמי תודה הם מנחה זה אליבא דר"ע.

אבל אין הכרח בגמ' לפרש כמו רש"י כת"י, דע' במפרש שם שפירש הרי היא ככל המנחות ללוג, "דלא מצינו חלות ורקיין בלא שמן." משמע דאין הפשט כמש"כ רש"י כת"י שילפינן משאר מנחות, אלא שלא שנא מחלות ורקיין של מנחות, דהיינו דאף שאין זה מנחה מ"מ טעון שמן כשאר חלות ורקיין. נמצא שלפי המפרש אין הדין בגמ' נוגע לשאלה הנ"ל.

[בענין הזיקה בין התודה והלחם ע' במנחות מו. שהקשה שאם שחיטה עושה זיקה (בכבשי עצרת) אמאי גבי תודה אם אבד הלחם לאחר שחיטה שייך לזרוק הדם שלא לשמה (לשם שלמים) וע"י כך להכשיר הקרבן (אף שידי נדרו לא יצא), הלא אם שחיטה עושה זיקה אמרינן שאם אבד הבשר אבד הלחם. ומשני, "שאני תודה דרחמנא קרייה שלמים מה שלמים קרבים בלא לחם אף תודה קרבה בלא לחם." והקשה רגמ"ה שגם כבשי עצרת איקרי שלמים דכתיב "ושני כבשים בני שנה לזבח שלמים." ות"י "ל"ק זבח שלמים איקרו ולא דבר אחר אבל הכא איקרי תודה ואיקרי

זבח שלמים. "וה"פ שהוי כאילו יש לתודה ב' שמות, שאיקרי תודה כשבא עם לחם ואיקרי שלמים כשבא בלי לחם אבל אף בכה"ג עדיין תודה הוי. וכך מבואר מדף מז: רד"ה תודה שכתב שכשמקריבים תודה לשם שלמים בלי לחם "לא נדחה מלשמו." דהיינו שאף שמקריבים אותה שלא לשמה (לשם שלמים) אין זה עקירה אלא גם זה לשמו. (ולכן ליכא חסרון של "מי איכא מידי שנראה לשמו ונשחט לשמו ונדחה מלשמו וכשר שלא לשמה.")

אבל ע' בתוד"ה דרחמנא (מו.) שג"כ הקשה שכבשי עצרת איקרי שלמים ומ"ש מתודה. ותי' שא"א למילף משלמים לכבשי עצרת שכבשי עצרת הם קדשי קדשים וג"כ הוי קרבן ציבור. ומבואר שתוס' חולקים על רש"י ורגמ"ה וסוברים שהטעם שתודה כשרה בלא לחם הוא משום שכיון שאיקרי שלמים ילפינן משלמים שכשרים בלא לחם משא"כ בכבשי עצרת. ולפ"ז לכאור' אין צריך לזורקה שלא לשמה. (ולכאור' זהו הפי' הראשון בתוד"ה הרי (מז:)) וגם נסתפק השיט"מ אות ב' (מו.) בזה, אם לפי הסוגיא בדף מו. מירי שזרקו שלא לשמה.)

אבל לכאור' א"א לפרש כן בין ברש"י בין ברגמ"ה, שרגמ"ה כתב שנאכל "שלא לשם תודה" דהיינו לב' ימים, וע"כ שנהפך לשלמים לגמרי. וכן משמע מרש"י שכתב רק לגבי נטמא לחמה שהבשר נאכל בתורת תודה שבכה"ג נשאר תודה שהציץ מרצה על הטומאה ולכן זורקים לשם תודה (ואף ידי נדרו יצא) אבל משמע שכשנפרס לחמה שאינו נאכל בתורת תודה (דאל"כ אמאי לא כתבו רש"י לעיל מיניה גבי נפרס שהוי חידוש טפי).

ומבואר מזה שנהפך לשלמים. דאפי' מותר פסח שנשחט לשם פסח ונזרק לשם פסח אינו נאכל בתורת שלמים לב' ימים, כ"ש זה שנאכל בתורת שלמים שנהפך לשלמים. אלא שא"כ צ"ע אמאי נקרא לשמה, וכמש"כ רש"י מז:.. וצ"ל שזהו גופא החידוש של תודה איקרי שלמים. דבעצם לא שייך עקירה בכה"ג שלא שייך להפוך את שם הקרבן באמצע העבודה. אלא שתודה איקרי שלמים, דהיינו הוי מין שלמים, וממילא שייך לזרקו לשם שלמים, ושגם זה נקרא לשמה. ונראה שזהו גופא הפשט ברגמ"ה שכתב, "זבח שלמים איקרו ולא דבר אחר אבל הכא איקרי תודה ואיקרי זבח שלמים," דהיינו שתודה הוא מין שלמים וממילא שייך גם בלי לחם.

נמצא שלפי ההו"א בתוס' (מז: וכל לפי מש"כ בדף מו.) לפי הסוגיא בדף מו. שייך תודה בלי לחם, דיילפינן משלמים שכשר בלי לחם. ולפי הסוגיא א"א לתודה להיות כשרה בלא לחם וע"כ שאם נפרסה לחמה שהוא כשרה רק בזריקה של"ש, ואף שנראה לשמה ונשחט לשמה ונדחה מלשמה כשרה לזרקו של"ש משום שאיקרי שלמים. ולפי מסקנת תוס' בדף מז: גם לפי הסוגיא בדף מו. אין תודה בלא לחם וגם שם צריך לזרקו של"ש (ואין הסוגיא סותרות) וזהו בגדר עקירה, לכן הקשה מקרבן פסח שנחלקו אי בעי עקירה, וכאן מבואר שלכו"ע צריך עקירה. ותי' שכיון שכבר שחטו לשמה לכו"ע בעי עקירה. ומבואר שלפי תוס' הוי בגדר עקירה, ואין הפשט שנשאר תודה אלא שכשרה בלי לחם. דהיינו גם לפי תוס' זה לא נשאר תודה אלא שאין הכרח לומר שסובר שנאכלת לב' ימים, ובפשטות נאכלת ליום ולילה כתחילת הקדשו.]

ושמא הרמב"ן מחלק בין השתיה"ל ותודה משום שאין תנופתן שוה, וממילא אין הזיקה שלהן דומה. דע"י במנחות סא. כשהמש' מזכיר איזה קרבנות טעונות תנופה

שלא מזכיר תודה ולחמה אע"פ שמזכיר שתיה"ל וכבשי עצרת. ושמא נימא דאין תנופה כלל בלחמי תודה, ולכן לא מוזכרים במש', וכך משמע ג"כ מדף ט"ו ע"א. אלא שא"א לפרש כן, חדא דגם לא מזכיר הלחם הבא עם האיל נזיר אע"פ שלכאו' כתוב בתורה שטעון תנופה, ועוד דלכאו' איתא במפורש בדף פא. שלחמי תודה טעונין תנופה. וא"כ צ"ע מהו המקור שלחמי תודה טעונין תנופה. ולכאו' מצאנו ב' אפשריות, דעי' ברשי כת"י בדף פא. (ד"ה ומשני משום) בתירוצו השני שהביא תו"כ (צו פרק י"ז הל' ה') שדורש (גבי מילועים): "'חזה' זה חזה, 'התנופה' זה תנופת הסל, 'שוק' זה השוק, 'התרומה' זו תרומת תודה." ולפ"ז משמע שיש דין תנופת לחמי תודה בפנ"ע. אבל עי' בתירוצו הראשון של רשי שם שמשמע שהמקור שטעונין תנופה הוא הגמ' בדף סב. שאיתא "ובכל מקום שיש לחם הלחם מלמעלה, היכא, א"ר פפא במלואים." וכן איתא בשיט"מ דף סב. אות א' שדייק מזה שכתוב "ובכל מקום" שהדין שהלחם צריך להיות למעלה אינו רק במלואים אלא "כמו כן יש לחם למעלה בתורה ובאיל נזיר ואית בהו קרא." (ולכאו' מה שכתב "דאית בהו קרא" קאי על איל נזיר.) וכ"כ במפרש בדף פא., דידעינן שיש תנופה בתורה מהגמ' בדף ס"ב ע"א. ויש לחקור אם כונתו לומר שזהו המקור, דהיינו אין מקור עצמאי שלחמי תודה טעונים תנופה, אלא שיש חיוב תנופה על החזה ושוק ועוד שיש דין שאם יש לחם שהלחם למעלה וממילא שצריך להניף הלחם. או שיש מקור אחרת שהלחם טעונה תנופה, ומאחר שטעונה תנופה ע"כ שהוא למעלה. ומשמע מרשי כהצד הראשון, דאם כהצד השני היה לו להביא התו"כ קודם. (לא מצאתי מקור אחרת לתנופה.) וכן מוכח ג"כ מדברי המפרש בדף פא. דאיתא שם "משום דאיכא ארבע להניף היכי ליעביד לנפינהו אבראי (ויקרא ז) לפני ה' כתיב גוואי קא מעייל חולין לעזרה..." ומשמע שכל הטעם שצריכים תנופה בפנים הוא משום שלפני ה' כתיב בתנופה דעלמא. אבל המפרש כתב שבעצם הטעם שצריכים פנים הוא משום שצריכים תנופה עם התורה כמבואר בדף סב., ולמה לו להזכיר זה, הלא הטעם שצריכים פנים הוא משום הדין תנופה בהלחמי תודה עצמה, וע"כ שליכא דין תנופה בלחמי תודה עצמה, וכל דין תנופתם רק אגב תנופת התודה. ולפ"ז נמצא שהדין תנופה בלחמי תודה (לכה"פ לפי המפרש והשיט"מ והצד הראשון ברש"י) אינו דין תנופה בהלחם, אלא שיש דין תנופה על התודה (דהוי שלמים) וממילא יש עוד דין שהלחם למעלה.

[אלא שא"כ יש לעיין אמאי יש דין תנופה רק על התרומת לחמי תודה ולא על כל התודה, הלא כל הדין תנופה הוא רק משום שהלחם למעלה. וי"ל שהדין תנופה הוא חלק מהרמת הלחם. וכך משמע מהר"מ במעה"ק ט:יב "וכן הלחם שמניף בתודה ובאיל נזיר, והזרוע הבשלה - נאכלין לכוהנים; ושאר הלחם עם שאר הבשר, נאכל לבעלים. והלחם שמניף עם החזה והשוק, הם הנקראין מורם מתודה." וכן עי' בזבחים קיז: שאין תרומת לחמי תודה בבמת יחיד משום שאין תנופה. (ועי' רשי ע"ז כה. ד"ה דמחית וצ"ע) ועי' בתוד"ה ואין "ותמורת לחמי תודה עיקר מצותן בתנופה" וממילא כשליכא תנופה (דלא שייך תנופה בבמת יחיד דכתיב גבי תנופה לפני ה') ליכא מצות הרמה כלל.]

ולפי המבואר (לכה"פ בהשיט"מ ומפרש) גבי תנופת תודה אין הפשט שיש כאן ב' תנופות, תנופת הלחם ותנופת התודה אלא שעושיין אותן בב"א, אלא שיש תנופה א' על התודה ונגררין הלחם בתריה. ולפ"ז מובן אמאי לא מזכירין תנופת לחמי תודה ותנופת לחמי נזיר בהמ' בדף סא., דהרי אין להם תנופה עצמאי אלא שהם אגב

והמקד"ד תי' דהפסול הוא משום שמה שריבה הוא חולין וא"כ פסולות התודה והשתיה"ל משום נפרס לחמה. וזהו חידוש שזה נקרא נפרסה דבפשטות הפסול של נפרס משום שחסר כדאיתא בדף ח., ט., ויב: (דהיינו מה שנפרס אינו מחובר להלחם וממילא הלחם חסר¹⁰) וכאן לא חסר כלום, ואפ' אם רואים את החולין כאילו אינו והוי אויר מהכ"ת שחור של אויר פוסל משום נפרס.¹¹

השלמים (דתנופת החו"ש של התודה הוא משום דתודה איקרי שלמים) וכבר הזכירו במש' את תנופת שלמים. אלא שצ"ע מהגמ' בדף טו. "צריכי [לומר שאין לחמי תודה מפגלין התודה ואין שתיה"ל מפגלין כבשי עצרת] דאי אשמעינן תודה התם הוא דכי מפגל בלחם לא מפגלא תודה משום דלא הוזקקו זה לזה בתנופה אבל כבשים דהוזקקו זה לזה בתנופה אימא כי מפגל בלחם ליפגלי נמי כבשים צריכא." וא"א לומר שאין תנופה כלל גבי לחמי תודה דמבואר בדף פא. שיש תנופה. וגם א"א לומר שאין תנופה אם הלחם ותודה ביחד (כמש"כ הרש"ש צד.) דהרי איתא בדף סב. שהלחם למעלה, וכ"כ הר"מ (מע"ק ט: יב), והשיט"מ (סב. אות א') ורש"י (פא.) והמפרש (פא.). וגם א"א לחלק בין תנופת שתיה"ל עם כבשי עצרת, שהוי חד תנופה, לתנופת תודה עם לחמי תודה שהוי ב' תנופות, תנופה על הלחם ותנופה על התודה, אלא שעושים אותם ביחד (וכמש"כ הגרי"ז סב. ובח"ה עמ' 81-80) דכבר הוכחנו (לכה"פ בהשיט"מ ומפרש) שכל התנופה של הלחם הוי אגב התודה. אלא שיש לחלק שה"ק, גבי כבשי עצרת יש תנופה שמזיק הלחם עם הקרבן דעושין תנופה מחיים ויש צד שהתנופה עושה זיקה, משא"כ בתודה שרק עושים תנופה לאחר מיתה (וכבר היה זיקה בשעת שחיטה). ועוד י"ל, הפוך מהגרי"ז, שבעצם בכבשי עצרת ושתיה"ל יש דין תנופה על שניהם, וממילא כשמניפין אותם ביחד נזקקין זה לזה, דעל שניהם יש חיוב תנופה. משא"כ גבי תודה שאין חיוב תנופה בעצם על הלחם ממילא התנופה עם הלחם לא מזקקת אותם זה לזה.

⁹ ועוד טעם לחלק ולומר שדוקא לחמי תודה ושתיה"ל יהיו פסולות משום יתר הוא דב' קרבנות אלו נתקדשות ע"י שחיטה, ושחיטה אינה מקדשת אלא מה שראוי, וכמו שמצינו לגבי שתיה"ל בדף מז: וגבי לחמי תודה בדף עח.: ואע"פ שנחלקו אמוראים מה הדין כששחט על פ' חלות, דר' יוחנן סובר שלא קדשו הלחם דלקרבן גדול קא מיכווין וחזקיה סובר שקידשו שלאחריות קא מיכווין, אם הוסיף סולת להשתיה"ל והתודה פשוט הוא שלקרבן גדול כיוון ולא נתקדשו. אלא שלפ"ז יש להקשות בכל מנחה שהוסיף עליו נימא הכי, אבל לקמן נחלק לפרש"י בין קידוש ע"י שחיטה וקידוש ע"י כ"ש.

¹⁰ וע' בשפ"א ט: שכתב יותר מזה שהפסול של נפרס הוא משום חסר ממש: "דסתם נפרס א"א שלא יהיה נחסר מעט פירוין." אלא שלכאוי' דבריו צ"ע מתוס' כג. ד"ה הוא.

¹¹ ויש לעיין מהו המקור של הפסול של נפרסה בלחמי תודה. ולכאוי' מצאנו לכה"פ ג' מקורות לפסולות לחמי תודה שנפרסה:

[ושוב מצאתי שכתוב בתוספתא ח:ח, "העומר ושתי הלחם ולחם הפנים שריבה מדת עשרונן או שחסר מדת עשרונן... הרי אלו פסולות." ויש לעיין למה נקט ג' אלו ומשמע שדוקא אלו פסולות ולא שאר מנחות. וראיתי במצפה שמואל על התוספתא (נדפס על העמוד למטה) שכתב מכאן ראייה נגד הפשט הראשון של רש"י, שיש פסול גם בשתייה"ל וגם בלחה"פ אף שאינן נקמצות. אבל לפי מה שכתבנו שרש"י מודה שבקצת מנחות השיעור מעכב, לק"מ. ושמה במנחות אלו השיעור מעכב שהשיעור מפורש בקרא.¹²]

ויש לבאר אמאי אלו מנחות פסולות כשריבה מדת עשרונן מהסיפא של התוספתא, שאיתא שם, "שהיתה מדה מרובה מחברתה או חסרה מחברתה הרי אלו פסולות." ואם ריבה במידת עשרונן נמצא שחלק מן החלות הם מן היתר וא"כ אינם שוות (המדה מרובה מחברתה) וממילא פסולות. (דלא מסתבר לתלות שכל הסולת שניתוסף נתחלק בשוה בין כל החלות.) משא"כ בשאר מנחות שדין זה לא שייך כלל שהרי פותתים

א. רש"י מו. ד"ה נפרס שגמרינן מלחם הפנים ובלחם הפנים כתיב "הוא." (וכתב רש"י ששייך למילף תודה מלחה"פ שאף היא מנחה. וזה חידוש שתודה נקרא מנחה. וע' נב: תוד"ה כל ורשב"א שם. ולכאור' רש"י לשיטתו במה שכתוב בזבחים סג. ד"ה ליום. ומה שלא ילפינן מלחה"פ לשאר מנחות שאם נפרסה פסולה זהו משום שבשאר מנחות יש דין פתיתה וממילא לא שייכים לפסול נפרסה.) וע"ע בפסוה"מ יב: יד וכס"מ שם.

ב. ראב"ד בתו"כ פרשת צו ריש פרשתא ז' שתודה שנפרסה פסולה משום דכתיב חלות דמשמע כשרות. וכ"כ הרמב"ן (קידושין דף נא. ד"ה והרי תודה.)

ג. שיט"מ מו. אות ד' שצריך שכל החלות יהיו ראויות להפרשה וכיון שאסור להפריש פרוס (כדאיתא במתני' עז: דכתיב אחד) ממילא אם נפרס א' כולן פסולין (ואע"פ שבשעת הפרשה אין צורך שכולן יהיו ראויות אלא אמרינן יפרוש מן השלם על הפרוס מ"מ בין שחיטה לזריקה צריך שכולם יהיו ראויות.)

¹² גם במנחת חוטא ומנחת קנאות ומנחת חביתין נאמר בהן עשירית האיפה. ושמה גם באלו השיעור מעכב לפי רש"י. א"נ יש לדחות דלא קשה ממנחת קנאות ומנחת חוטא שלא מצטרף שאינן נאפות וממילא אין חסרון בהחלות.

אותם¹³ וממילא כשליכא חסרון בקמיצה גם לא יהיה חסרון בריבה במדת עשרונן.¹⁴

¹³ איתא בדף עה. שאין פתיחה בשתייה"ל ולחה"פ. וע' במפרש בדף עה: ד"ה היה וד"ה מברך שמשמע שיש פתיחה בעומר וע' בשפ"א וכתבי הגרי"ז שתמהו עליו שבעומר ליכא פתיחה.

¹⁴ ולגבי מנחת חביתין ייתכן שיהיה פסולה אם ריבה במדת עשרונן שהרי לכו"ע י' חלות מעכבות ושמא צריכים להיות שוות כדאיתא בתוספתא, דאף שבסברה שייך לחלק בין שוות (מידה) ומנין מצאנו בכמה ראשונים שהם תלויים זב"ז. דע' בדף עו: תוד"ה שריבה שקאי על הגמ' שאיתא "כל המנחות שריבה במדת חלתן או שמעט כשרות חוץ מלחה"פ וחביתי כוה"ג, והקשה: "ודבר תימה היאך יכול לכוין בחביתין שיהיו שוות שמחלקה ביד." ותמה הברה"ז מה מקום שאלה זו כאן שמירי בריבה במידה. ומבואר מתוס' שתלויים זב"ז.

וכן מבואר ברש"י שתלויים זב"ז דע' בדף פז: שהסתפקה הגמ' האם מחלקים מנחת חביתין ביד או בכלי, וע' ברש"י כת"י ד"ה או בכלי שכתב: "שאר מנחות הבאות עשר עשר פשיטא לן דסגי ביד לחלקו דלא איכפת לן אם זו גדולה מזו כדתניא בשלהי אלו מנחות כל המנחות שריבה במדת חלתן או שמיעט ממדת חלתן כשרות חוץ מלחה"פ וחביתי כוה"ג, דלחה"פ לא היתה העיסה מתחלקת דכל חלה שני עשרונים היתה נלושת כל א' בפני עצמה." וצ"ע מה ראייה הביא משם, הלא שם איתא שמנין החלות אינו מעכב (וכמו שכתב הוא עצמו בדף עו. ד"ה שריבה) והאיך שייך להוכיח משם שהמידה אינו מעכב. וע"כ שתלויים זב"ז.

[ויש להסתפק מהו הסברה של רש"י ותוס' שמידה ומנין תלויים זב"ז. ושמא י"ל שכל הטעם שהמנין מעכב אינו דין במנין אלא הוא משום שהשיעור מעכב, וכשליכא המנין הנכון נמצא שאין לכל חלה השיעור הנכון. אלא שיש להקשות על זה מהתוס' עו: שכתב שהמקור שהמנין אינו מעכב בשאר מנחות דכתיב חלת (ולא חלות) דמשמע אפ' חלה א', ומשמע שהוא דין במנין. וידידי הר"ר דוד נח נכבר האיר לי שיש לבארו ע"פ מש"כ בכתבי הגרי"ז דף י"ד שאם מנין החלות מעכב זה מגלה שכל חלה חלוקה בפנ"ע. (כגון בלחה"פ אין השיעור כ"ד עשרונים אלא "שני עשרונים יהיה החלה האחת." וכע"ז מבואר בדף יג: שיט"מ כ"ה, וכע"ז ברמב"ם לגבי חביתי כוה"ג במעה"ק יג: ג. וע' במנחות פח: "רביעית למה נמשחה... א"ל ר' חייא שבה היה מודד לחיתי כוה"ג רביעית שמן לחל חלה וחלה." ולא מצאנו בשאר מנחות שהיה כלי של עשירית עשרון לכל חלה וחלה, וע"כ שבחביתי כוה"ג כל חלה היתה חלוקה בפנ"ע.) וא"כ כיון דילפינן שהמנין מעכב ממילא ידעינן שהשיעור של כל חלה וחלה מעכב וממילא כשאנם שוות הרי הם פסולות. וע' מש"כ המקד"ד פ"ח בענין זה.]

ולפ"ז בכל המנחות שמנין החלות מעכבות יהיה פסול יתור (כי היחידה של חלה מעכב) וא"כ יש לבאר באיזה מנחות אמרינן שהמנין חלות מעכבות. ולכאור' מצאנו כמה שיטות בדבר:

א. לפי שמואל וחד תנא במנחות עו. רק בלחה"פ וחביתי כוה"ג.

אלא שלכאו' בכל אופן הפירוש הראשון של שיטת רש"י הוא כנגד תוספתא אחרת שאיתא בפ"א ה"י: "ריבה שמנה וחיסר שמנה ריבה סולתה וחיסר סולתה פסולה ריבה לבונתה כשרה," וזהו במפורש כנגד רש"י. אבל נראה שהתוספתא לא הפריע לרש"י שהבין שהסתם מש' דפ"ק פליג עליה דאיתא שם (יא.): "ריבה שמנה, חסר שמנה, חיסר לבונתה – פסולה," ולא נקט ריבה סולתה כדקתני בתוספתא, ומשמע שאין חסרון של

ב. לפי ר' הונא וחד תנא במנחות עו. ה"ה בלחמי תודה ונזירות.

ג. בתוספתא ח: איתא: "כל המנחות שריבה מדת חלות או שחסר מדת חלות או שהיתה מדה חסרה מחברתה או יתרה מחברתה הרי אלו פסולות: שתי הלחם ולחם הפנים חלות תודה ורקיקי נזיר שריבה מדת חלות או שחיסר מדת חלות ... הרי אלו פסולות." ויש לבארו בב' אופנים:

1. כפשוטו שכל המנחות שריבה מדת חלות או שחסר מדת חלות פסולות, וא"כ זה חולק על כל הדעות בבבלי וצ"ל שילפינן מתורה לשאר מנחות (כמו שלומדים המנין כך לומדים שהמנין מעכב). וכך הבינו החסדי דוד והמקד"ד ח: ד בהתוספתא.

2. החזון יחזקאל הבין שמה שאיתא בתוספתא, "כל המנחות שריבה מדת חלות או שחסר מדת חלות," קאי על המנויין למטה, דהיינו שתי הלחם ולחם הפנים חלות תודה ורקיקי נזיר. וגם לפי הבנתו ה"ז פליג על כל השיטות בהבבלי שר' הונא לא מזכיר ששתייה"ל מעכב (אלא שיש לדחות שזה פשוט דכתיב חוקה לעכב) והתוספתא לא מזכיר בחיטי כהו"ג (אלא שיש לדחות שזהו משום שהסיפא של התוספתא לא שייך לגבי מנחת כוה"ג שאיתא: "או שהיתה מדה חסרה מחברתה או יתרה מחברתה הרי אלו פסולות" וי"ל שזה לא שייך בחיטי כוה"ג משום שמחלקין אותם ביד כדאיתא בדף פז: וכהבנת הראב"ד במעה"ק יג:ד, ועי' בתוס' עו: שבאמת לא שייך שיהיו שניהם שוה ולכן תמה על הבנתו בבבלי ולהתוספתא י"ל שאה"נ).

ד. מהירושלמי יומא א: א: מבואר שאף המנין בחיטי כוה"ג אינו מעכב (ושמא זהו כהתוספתא).

ה. הרמב"ם פוסק כשמואל במעה"ק ט: כב שתודה כשרה אם ריבה בחלות ובמעה"ק יג: י: כתב: "כל ארבע מנחות אלו האפיות, כשאופין אותן אופין כל עשרון עשר חלות, ואם רבה בחלות או חסר כשירה." אבל לא כתב מה הדין בשאר מנחות וצ"ע. (כתב בתו"מ ה:טו גבי לחה"פ שאם נפרסה א' מחלותיה כולם פסולות וא"כ שמא יש לדייק שיהא פסולות אם חיסר חלה א' לגמרי אף שעשה השאר גסות אבל לא כתב מה הדין אם הותר). ומשמע שכולם פסולות אם ריבה במידת חלות חוץ מאלו שכתב עליהם שכשרות דהיינו המנחות שבאים בנדר ונדבה (מעה"ק יג: י: ותודה (מעה"ק ט: כב) ולכאו' ה"ה רקיקי נזיר שלכאו' תלוים זב"ז).

ריבוי סולתה.¹⁵ א"נ רש"י יעמיד את התוספתא בסתם מנחות שנקמצות וממילא הפסול משום קומץ החסר.]

ב. הפירוש השני של רש"י

ובמהלך השני כתב רש"י שפסלות ריבוי סולת הוא משום "דרחמנא אמר שלשה עשרונים לפר ושנים לאיל אם ריבה ד' לפר וג' לאיל או מיעט דגזה"כ הוא דאסור לשנותן ופסולות." ומצאנו ג' ביאורים בתי"שני דרש"י:

א. שכל השיעורין שנאמרו לגבי סולת במנחות מעכבות, וסולת דומה לשמן שהשיעור מעכב (וכמו שלא צריך גזה"כ שריבוי שמן פוסל בשמן ה"ה בסולת).¹⁶ ואף שהפסוקים שהביא רש"י

¹⁵ ולהפשט השני ברש"י שהשיעור מעכב אולי הטעם שלא כתוב במש' ריבה סולתה הוא משום שהמש' רק עוסקת בתוספת דברים חיצוניים להמנחה ולא כשנתרבה גוף המנחה דהיינו הסולת. א"נ לא נקט אלא ריבה שמן ששייך לפסול בין בשמן דידיה בין בשמן דחבריה משא"כ בסולת ולבונה וכדיבואר להלן.

¹⁶ ולפ"ז ייתכן לומר שיתור סולת דומה לחסר סולת שודאי פסול (כדתנן במנחות כז. "מעוטו מעכב את רובו"). אבל נראה שזה אינו, דע' במנחות י: שאיתא שם שקמץ ועלה בידו צרור שהקמיצה פסולה משום שחסר. והקשה תוס' (ד"ה קמץ) "מאי איריא עלה אפי' נשאר בשיריים נמי דהויא מנחה שחסרה קודם קמיצה." ותי', "שאינן רגילות לצמצם העשרון שלא יהא בו מעט יותר." ולכאור' מבואר שאילו היה קצת חסר המנחה תפסל אבל קצת יתר אינו פוסל. ולכאור' הפשט הוא שרק יתר הניכר פוסל אבל קצת יתר אינו פוסל שלא קלקל צורת המנחה, משא"כ בחסר שיש גזה"כ (ע' מנחות דף ט; כז.). אפי' כ"ש פסול. ולפ"ז שאני פסול חסר מפסול יתר שפסול יתר פוסל משום שקלקל צורת המנחה, משא"כ חסר שפסול משום שהשיעור מעכב.

אבל צע"ק מדף כג. תוד"ה הוא שמחדש תוס' שגבי שמן אם קצת חסר אין המנחה נפסלת שלא ניתנה תורה למלאכי השרת. ומבואר שגם בחסר אמרינן שחסר קצת אינו פוסל. וצ"ע דבתוס' בדף י: משמע שאף שיתר קצת אינו פוסל מ"מ חסר קצת פוסל. ויתכן לתת כמה תירוצים:

א. שמא התוס' בדף י: לא מיירי בהסברה של שמן של "לא ניתנה תורה למלאכי השרת," אבל אה"נ אילו היה חסר קצת סולת משום לא ניתנה תורה למלאכי השרת היה כשר.

ב. א"נ שאני חוסר סולת שהוא גוף המנחה וחסרון גרע טפי משא"כ שמן שהוא דבר שמוסיפים להמנחה אם חסר קצת ה"ז כשר.

נאמרו לגבי מנחת נסכים ה"ה כל המנחות¹⁷ (ולכאו' הביא פסוקים של מנחות נסכים משום שאין פסוק מפורש שנאמר בו שיעור עשרון בשאר מנחות, ע' מנחות פט.).¹⁸

ב. השיט"מ כג: אות ג' כתב, "דטעמא דפסול משום דכתיב עשרון עשרון לעכב." נמצא שגם לפי זה כל המנחות שריבה במידת עשרונן פסולות ולא רק מנחת נסכים (כך מבואר מן הסוגיא שם דמיירי במנחות הנקמצות) אלא שלהשיט"מ צריך שנה עליו לעכב דהוי תנאי במנחה ולא דין בעצם (וא"כ שייך ששונה מריבוי שמן).¹⁹

ג. שדוקא במנחות נסכים השיעור מעכב (אולי משום שאם עשה ב' עשרונות למנחת פרה אין זה מנחת פרה אלא מנחת איל). עי' בשפ"א (עו: וקג.).

ונראה שהפשטות כהמהלך הראשון או השני שכל המנחות פסולות אם ריבה במדת עשרונן, ולא רק מנחת נסכים, וכלשון הגמ' "כל המנחות שריבה במדת עשרונן פסולות." ועוד שפשוט הוא שלהלשון הראשון של רש"י מיירי בכל המנחות (דהפסול משום קמיצה) ואם עכשיו מיירי במנחת נסכים דוקא הו"ל לפרש כן.

אבל לפ"ז צ"ע אמאי לא נשנית פסול ריבוי סולת במתני' בפ"ק. ונראה שאף לתי' השני של רש"י ריבוי סולת אינו דומה לריבוי שמן, דסולת אינו פסול אלא בסולת דידיה ולא בסולת דחולין. דהנה בדף יא. גבי ריבוי שמן מבואר ששייך ב' מיני ריבויין: ריבוי בשמן דידיה, וכגון

ג. א"נ אילו היה חסר מחמת שיש צרור בתוכו זה יהיה נחשב שינוי הניכר ונפסל המנחה משא"כ אם הוא חסר מחמת שנשאר קצת שמן בהכלי שלא הוי שינוי הניכר אינו פוסל.

אבל לכל האפשרויות נמצא שלכה"פ לגבי סולת יש חילוק בין חסר ויתר, וכמש"כ.

¹⁷ וע' בזבח תודה בליקוטי הלי' שכתב שזה "כעין מה דאמרינן בדף כ"ז היין והשמן מיעוטו מעכב את רובו מדכתיב ככה משמע עיכובא ה"ה דילפינן מזה למידת עשרונן גופא שלא לפחות ושלא להוסיף ממה דכתיב שם דככה על כל הענין קאי."

¹⁸ א"נ הוי בנין אב ממנחת נסכים.

¹⁹ א"נ י"ל שצריך שנה עליו לעכב להודיע שהשיעור הוא בדוקא, אבל מאחר ששנה לעכב אינו תנאי אלא הגדרה.

“שהפריש לה לשם מנחה זו ב' לוגין, וריבוי שמן דחבריה או דחולין. ומבואר שם שריבוי שמן פוסל בין אם ריבה שמנו בין אם ריבה בשמן דחבריה (או חולין או מנחה אחרת). ושמא י"ל שלגבי ריבוי סולת אינו פסול אלא בסולת דידיה.

ויש להביא כמה ראיות ליסוד זה. ראשית, מלשון הגמ' דנקט “שריבה במידת עשרונן, ולא נקט “שריבה סולתן” כדאיתא לגבי שמן²⁰ וגם לא נקט “שריבה על עשרונן”. ולכן נקט רש"י שמייירי “שמדד בעשרון גדול או שנתן עשרון ומחצה, ולא נקט סתם שהוסיף סולת.

וכך יש לדייק מהסוגיא דפ"ק (דף יא.):

היכי דמי ריבה שמנה? א"ר אליעזר: כגון שהפריש לה שני לוגין. ולוקמה כגון דעריב בה שמן דחולין ושמן דחבירתה! וכי תימא, שמן דחולין ושמן דחבירתה לא פסל, מתקיף לה רב זוטרא בר טוביה: אלא מעתה, מנחת חוטא דפסל בה שמן היכי משכחת לה? אי דידיה - הא לית לה, אי דחולין ודחבירת' - הא אמרת: לא פסל!

ומשמע דלולי הילפותא ממנחת חוטא לא תהיה פסול של ריבוי שמן בשמן דחבריה, וא"כ גבי ריבוי סולת נראה שלא יהיה פסול דא"א למילף ממנחת חוטא.

ונראה שהביאור הוא דשאני סולת משמן שאין שמן מגוף המנחה אלא דבר שמעורב בה וממילא כל שהוא מעורב בה יותר מכשיעור הרי המנחה פסולה, בין אם הוא שמן דידיה בין אם הוא שמן דחבריה, דילפינן ממנחת חוטא דגם שמן דחבריה מצטרף בה ופסלתה²¹. אבל סולת אינו

²⁰ ואף שלגבי שמן דייק הגמ' בדף יא. מזה שקתני “שריבה שמנו” ולא קתני “שריבה לה שמן” שאפ' הפריש לה ב' לוגין וא"כ יכול לומר שריבה סולתו והוי משמע שהפריש יותר מידי לכאור' זה לא סגי די"ל ש"ריבה שמנו" משמע בין בשמן דידיה בין בשמן דחולין וכאן שפסול דוקא בסולת דידיה ולא בסולת דחולין צ"ל “שריבה במידת עשרונן.”

²¹ והנה יש לעיין האיך שייך לילף ממנחת חוטא שיש פסול ריבוי שמן בשמן דחבריה לחולין, דאולי מנחת חוטא חמור טפי שיש לאו של “לא ישים עליה שמן”

דבר צדדי שמעורב עם המנחה אלא הרי היא גוף המנחה וממילא אם מוסיפין עליה אין המנחה פסולה אלא הרי היא כאילו מונח בצד וכמו שאם צרור נתערב במנחה אינו פוסלתה ה"ה בסולת דחולין, אבל סולת דידיה, דהיינו שהפריש לה יותר מדי לא שייך לומר על המותר שהוי כאילו מונח בצד וממילא פסול.

וכך לכאו' מבואר מהסוגיא בדף קו. וז"ל:

פירשתי מנחה וקבעתי בכלי אחד של עשרונים ואיני יודע מה פירשתי - יביא מנחה של ששים עשרונים, דברי חכמים; רבי אומר: יביא מנחות של עשרונים מאחד ועד ששים, שהן אלף ושמונה מאות ושלישים.... במאי קא מיפלגי? אמר רב חסדא: במותר להכניס חולין לעזרה קא מיפלגי, רבי סבר: אסור להכניס חולין לעזרה, ורבנן סברי: מותר להכניס חולין לעזרה.

ופרש"י שלהחכמים שייך להביא "ששים עשרון בכלי אחד ויתנה אם כולן נדרתי כולן לחובתי ואם לאו מה שנדרתי יהא לחובתי והשאר חולין". וצ"ע אמאי אינו פסול משום תוספת סולת. וע"כ מבואר שאין פסול ריבוי סולת כשמעורב בו סולת דחולין או דמנחה אחרת וע"כ שכל הפסול אינו אלא בסולת דידיה ולא בסולת דחולין.

וע"פ זה יש ליישב את קושיית תוס' על פרש"י בדף כב. שהרי רבי יהודה פוסל אם נתערב קומצה במנחת כהן משיח או במנחת נסכים, "שזו בלילתה עבה וזו בלילתה רכה, והן בולעות זו מזו". ופרש"י: "והן בולעות זו מזו - הקומץ בולע ממנחת נסכים והוה ליה ריבה שמנה ומנחת נסכים נמי פסולה דהוה ליה חיסר שמנה". והקשה תוס' שזה סותר מה

ויש גם חיוב שתיהיה "חרבה". ויש לתרץ ע"פ מה שסובר ר"ל בדף כג. שקומץ דמנחת חוטא ששמנו שכשר שהאיסור נתינת שמן הוא "שלא יקבע לה שמן כחברתה", דהיינו שהאיסור הוא להוסיף כשאר מנחות. (ובמקום אחר כתבנו שבעצם גם ר' יוחנן מודה להאי סברה.) וא"כ י"ל דה"פ הגמ' לעיל דף יא. כששאל שע"כ ששמן דחבירתה פסול שילפינן ממנחת חוטא, דאם האיסור במנחת חוטא הוא שלא יקבע לה כחבירתה ע"כ שהשמן של חולין מצטרף בו, דאילו לא מצטרף אין זה נחשב שלא יקבע כחבירתה דבחברתה ודאי מצטרף, ומאחר שמצטרף חייב אם הוסיף, שאין זה השיעור הנכון. נמצא שיש מקור ששמן דחבריה לחולין מצטרף ופוסל אבל אין מקור שסולת דחבריה לחולין מצטרף ופוסל.

שכתב רש"י בגמ' (כג:) גבי הא דפריך לרב חסדא דאמר בתר מבטל אזלינן ממתניתין דשתי מנחות שלא נקמצו דאם יכול לקמוץ מזו בפני עצמה ומזו בפני עצמה שכשרה, והא כיון דקמיץ ליה מחדא אידך הוה ליה שיריים ולא מבטל ליה שיריים לטיבלא. ומבואר שם שכל קושית הגמ' שנפסול הטבל משום חסר סולת ע"י שנתבטל להשיריים אבל אין צד שפסול משום יתר סולת ע"י שבטל הסולת של השיריים להטבל. והקשה רש"י אמאי אינו פסול משום ריבה סולת. (ולכאור' שואל לפי הפי' השני שלו בדף עו: דלפי הצד הראשון ליכא פסול ריבוי סולת כששייך קמיצה וכאן שייך קמיצה.) ותי' רש"י שביטול כמאן דליתיה דמי וממילא אפ' אם נתבטל סולת השיריים בתוך הטבל אין הטבל נפסל.

נמצא שלגבי שמן אמרינן ביטול כדי לפסול המנחה משום ריבוי שמן ולגבי סולת כתב רש"י בדף כג: שלא אמרינן ביטול לפסול המנחה משום ריבוי סולת. (דאפ' אם נחלק בין ב' מיני ביטול ע"כ צריך גם לחלק בזה.) ואפ' בלי הסתירה צ"ע דאפ' אם נימא שביטול הוא כמאן דליתיה דמי ולא הוי ריבוי סולת צ"ע דעדיין הסולת שם, ואף שאינו מצטרף עמה ע"י ביטול מ"מ הרי היא שם. וע"כ שאם אינה מצטרפת להמנחה אף שהוא שם אינה פוסלה. דהיינו אף שביטול יכול להצטרף עם המנחה באופן מציאותי אבל לא גרע מסולת דחולין ודחבריה (ביטול לא יכול לתת לה שם סולת דידיה) וממילא כשר.

אבל מ"מ יש סתירה ברש"י, וכן הקשה תוס' בכב. והשיט"מ בכג. אבל לפי מה שחילקנו בין שמן לסולת ליכא סתירה כלל, דע"י ביטול השמן נחשב ריבוי שמן ופסול, דאפ' אם נימא שהשמן שנתרבה הוי כמאן דליתיה ע"י ביטול מ"מ לא גרע משמן דחולין שהוא פסול. (אבל עדיין צריך לביטול דבלי ביטול נימא שעדיין שייך להמנחה השני.)

אלא שצ"ע דאם נימא דכשמרבים במדת עשרונן שפסול משום דהוי סולת דידיה א"כ מהו הביאור במש"כ רש"י בפי' הראשון שהפסול הוא משום קומץ חסר דהקומץ נקמץ נמי מן החצי היתר, ובשלמא אם נימא שמה שמוסיף הוא חולין מובן דהחולין מעורב עם ההקדש ופסלתו אבל אם נימא שכל הפסול הוא משום שנתקדש והוי כסולת דידיה אמאי הוי קמץ חסר.

אבל באמת לק"מ דעי' ברש"י שלא כתב שפסול משום שסולת דחולין נתערב עם הקומץ והוי קומץ חסר אלא כתב "דהוי קומץ נקמץ מן

החצי היתר. והביאור הוא שלא שייך מנחה של עשרון וחצי וכדתנן לקמן דף קג. "הרי עלי עשרון ומחצה יביא שנים." והיינו אף שיכול להוסיף ולהביא מנחה של כמה עשרונים א"א להקריב אלא ביחידות של עשרונות, וכמש"כ הרדב"ז מעה"ק יב:ה "דבעינן עשרונות שלמות," וכמש"כ התוס' אחרות,²² "שלא מצינו חצי עשרון קרב."²³

ואין לומר שהוא דוחק לומר ברש"י שדוקא בהוסיף מקצת ולא בעשרון שלם דכן משמע מלשון הגמ' "שריבה במדת עשרון" שמשמע ממנו שמדד בעשרון גדול דהיינו יותר מעשרון ורש"י מדוייק כשכותב עשרון ומחצה. (ואפ' להפי' השני של רש"י י"ל שדוקא שריבה עשרון וחצי דאילו הוסיף אין שום צד שיפסל, הלא שייך להביא מנחה של ב' עשרונות.)

נמצא שחצי עשרון נחשב יתר ואפי' אם נתקדש מ"מ אינו ראוי להקרבה ולא שייך להצטרף עם הקומץ ונמצא הקומץ חסר. לפיכך במנחה שאינה נקמצת להל"ק זה שמעורב שם לא מעלה ולא מוריד שאפ' בסולת דידיה אין פסול ריבוי סולת דלא דמי לשמן, דבשמן [ולבונה] השיעור מעכב משום שהם דברים חיצוניים שמוסיפים אותם להמנחה וממילא אם מוסיף יותר מדי ה"ז פסול אבל כאן שהסולת הוא גוף המנחה אין השיעור מעכב ובלבד ששייך קמיצה. (והחילוקים בין שמן ולבונה הם משום שבשמן אף שהוא דבר חיצוני מ"מ ה"ז נבלע בהמנחה ומצטרף איתו וממילא יותר שייך לפסלו משום ריבוי.) וללישנא בתרא רק סולת דידיה פוסל שהשיעור מעכב אבל לא סולת דחולין ודחבריה שאינם מצטרפים עמו.

²² על התו"כ ויקרא נדבה פ"י.

²³ וצ"ע מחביתי כהן גדול. ולכאור' זה ראייה שההקרבה של חביתי כה"ג הוי הקרבה א' ארוכה.

ג. שיטת תוס'

ואף שתוס' בדף עו: ניחא ליה בפ' השני של רש"י מ"מ נראה שהוא יפרש את החילוק בין ריבוי סולת וריבוי שמן באופן ההפוך. אבל קודם כל צריך לברר את הדין בקידוש דבר שאינו ראוי.

1. קידוש דבר שאינו ראוי

עד כאן חילקנו בין סולת דידיה וסולת דחולין, והנחנו ששייך להקדיש יותר ממה שראוי. אבל נראה שבאמת זהו מח' ראשונים. הנה יש לחקור מהו הגדר של שמן דידיה ו"הפריש לה ב' לוגין". ועי' בתוס' זבחים ל. (ד"ה דבריו) שהבין שמיירי שאמר יקדש לוג מתוך ב' לוגין. וכ"כ בתוס' מנחות יא: לגבי ב' קומצי לבונה. והיינו שתוס' סובר שלא שייך ששניהם יתקדשו דדומה לשוחט תודה על פ' חלות או כבשי עצרת על ד' חלות דלא שייך שכולם יתקדשו.

אבל עי' ברמב"ם פסוה"מ יא:ט שלא משמע כן. וכן מרש"י מנחות יא. ("שהפריש לה לשם מנחה זו ב' לוגין") ויא: לא משמע כן. ולפי הרמב"ם ורש"י צריך לחלק בין קידוש כ"ש וקידוש ע"י שחיטה. דקידוש ע"י שחיטה הוי חידוש שהמעשה שחיטה של התודה או הכבשים יתקדש את הלחם ולא דמי לשאר קידוש ולכן אינו מקדש אלא מה שראוי. משא"כ קידוש כ"ש דמקדשים מדין "כל הנוגע בהם יקדש" מקדשים אף בדבר שאינו ראוי.

וגם תוס' בדף מח. ד"ה לעולם לכאור' מסתפק בזה, שאיתא שם שאם שחט ב' כבשי עצרת על ד' חלות שפודה ב' מהם משום שאין השחיטה מקדש אלא מה שראוי לו. והקשה תוס' אמאי יכול לפדותן הלא התנור קידש אותם. והקשו האחרונים (ע' ברכה"ז, חק נתן, וקר"א) שאף שרבי ס"ל שתנור מקדש אבל ודאי ששחיטה מקדש יותר ואפ"ה השחיטה רק מקדש מה שראוי ולכן שייך פדיון וא"כ ה"ה שתנור מקדש רק מה שראוי. וע"פ הנ"ל ניחא דשמא תנור מקדש אף מה שאינו ראוי, ובאמת כך סובר הרמב"ם ורש"י וכמש"כ. ותי' תוס' ב' תירוצים: א' שהתנור רק מקדש מה שראוי, וזהו כמו שסובר בזבחים (ל.) ומנחות (יא:). ובתי' ב' יישב "כמ"ד אין כל"ש מקדשין אלא מדעת, ומשמע שלמ"ד כ"ש מקדשין שלא מדעת אה"נ שכולם יתקדשו.

מ"מ לפי תוס' בזבחים ומנחות יא: מיירי הכא שקידש לוג א' מתוך ב'. ועי' בתוד"ה הפריש (מנחות פ). שלא שייך להקדיש חטאת לאחריות אלא כשהקדיש שניהם בב"א ואמר תיקדש א' מתוך שנים. וע' בהגהות הראמ"ה והקר"א שהקשו אמאי אינו יכול להקדיש השניה אחריה בתורת אחריות אף אם אין הראשון אבד דעדיין החיוב רמי עליה. וזהו תוס' לשיטתו שלא שייך להקדיש יותר ממה שראוי ואפ' לאחריות, דהיינו כמו שא"א להקדיש ב' לוגין של שמן למנחה א' (אא"כ אמר יתקדשו א' מתוך ב') כ"כ א"א להפריש ב' בהמות לחטא א' (אא"כ אמר יתקדשו א' מתוך ב').²⁴

²⁴ יש להסתפק אם החסרון הוא מצד הגברא, שכמו שא"א לאדם להפריש חטאת אא"כ הוא חייב חטאת, ה"ה שא"א להפריש אם כבר הפריש, דהוי יותר ממה שראוי, או שהחסרון מצד החפצא, דלא שייך קדושה גמורה על יותר ממה שראוי (ואע"פ שאם נאבד והקדיש ונמצא שייך קדושה על ב' חטאות, שאני התם שלא היה חסרון בשעת קידוש). ושמא יש להביא ראיה מהתוס' (בתי' השני) ישנים יומא סג. שייך לרף סב: שמה דאיתא שקודם הגרלה חזי לשעיר הנעשה בחוץ זהו דוקא אם לא נתקדש השעיר הנעשה בחוץ. נמצא שסובר התו"י שהדין שא"א להקדיש חטאת אם כבר הפריש חטאת אינו רק על חטאת הבא על החטא, אלא אפ' בחטאת דבא לחובת היום. אבל עי' בתוס' זבחים קיג: ד"ה כאן, תוס' תמורה ו: ד"ה ולא, תוס' הרא"ש ביומא שם, וריטב"א ביומא שם, שלא תירצו כהתו"י ומשמע קצת שחולקים עליו, וסוברים שדוקא בחטאת שבא על חטא א"א להפריש עוד חטאת, אבל בחטאת הבא מחובת היום לא אמרינן הכי.

וע' בתוס' פסחים צו: ד"ה הפריש ששייך להקדיש את השני אחר הראשון שהשני נתקדש לאחריות, ולא נתקדש בקדושה גמורה. [ומקופיא משמע שכונתו שהשני רק קדוש על תנאי, ולכן קשה לתוס' אמאי השני תרע' ואינו יוצא לחולין, ותרץ הר"י שגמרא גמירי לה דרועה, דהיינו מתוך שהיה ראוי ע"י תנאי להקרבה לכן ירעה. אלא שע' בחזו"א שא"א לומר כן, דאם נתקדש על תנאי פשוט הוא שיוצא לחולין (עי' תוס' זבחים ד). אלא צ"ל כמש"כ הגר"ז שהשני קדוש בקדושת אחריות, שקדושה חלה עליו אף שאינו קדושה גמורה. וא"כ יש להסתפק בכונת תוס' במנחות פ. במאי פליג. ולכאור' תוס' סוברים שיש כאן קדושה גמורה, ולכן א"א אלא כשהקדיש א' מתוך ב', אלא שצ"ע שהרי רק לא' מהם יש לו קדושה גמורה. וצ"ל שיש לשניהם כעין קדושה כללי ורק לא' קדושה פרטי, ובגדר הדבר עי' בשערי יושר שער ג' פכ"ב ד"ה עוד נלענ"ד.

ודייק האבי עזרי (חמישאה פ"א ממחו"כ) שהר"מ לכאור' סובר שאפ' להפריש ב' חטאות על חטא א', דכתב בפסוה"מ ד: ה, "המפריש ב' חטאות לאחריות מתכפר באי זה שירצה והשניה תרעה..." ובשגגות ג: ה, כתב, "הביא ב' חטאות על חטא א' יקריב אי זו שירצה והשניה תרעה..." ומשמע דלא רק בהקדש לאחריות יכול להפריש ב'

ומבואר מתוס' מז: ד"ה מושך וגם עח: תוד"ה ליקדשו שכשאומר בתודה יתקדשו מ' מתוך פ' דמ' קדוש ומ' חולין וכיון שכל או"א ספק תודה צריך להרים י"א מכל מין ומין. וכן בשתי הלחם יתקדשו ב' מתוך ד' דב' קדוש וב' חולין ולכן צריך להניף בכל א' מספק. וע' במח. רש"י ד"ה הא ודאי ומבואר שבקידוש ע"י שחיטה מודה רש"י לתוס' שרק מה שראוי נתקדש והשאר חולין.

אבל עי' בדף פא. במפרש (ד"ה ולימא אי) וכן ברגמ"ה שם שחולקים על רש"י ותוס', וסוברים שכשאומר יתקדשו מ' מתוך פ' שלא צריך להרים י"א חלות מכל מין ומין, וסגי כשמרים א' מכל מין ומין ולא חיישינן²⁵ שמא זה שהרים הוא חולין. וכן ע' ברמב"ם הלכות תמידין ומוספין פרק ח הלכה יב: "שחט שני כבשים על ארבע חלות, אם אמר יקדשו שתיים מתוך ארבע מושך שתיים מהן ומניפן, והשאר פודין אותן בפנים ונאכלין בחוץ כשאר החולין, ואם לא התנה לא קדש הלחם." וכע"ז כתב לגבי לחמי תודה בפסוה"מ יב:טו: "תודה שנשחטה על שמונים חלות, לא קדשו ארבעים מתוך שמונים, ואם אמר יקדשו ארבעים מתוך שמונים, מושך ארבעים מתוך שמונים ומרים מהם אחת מכל קרבן, והארבעים השניות יפדו ויצאו לחולין." ותמה הלח"מ בתו"מ וז"ל:

חטאות אלא גם בסתמא יכול להפריש ב' חטאות, ורק להקריב א"א. ונראה שזהו הר"מ לשיטתו ששייך להקדיש יותר ממה שראוי, ורק בקידוש ע"י שחיטה א"א.

נמצא שיש ד' שיטות בהראשונים לענין זה:

א. הר"מ סובר ששייך להפריש ב' חטאות על חטא א', ואפ' בזאח"ז, ואפ' כשהשני אינו לאחריות הראשון.

ב. תוס' במנחות סובר שא"א להפריש בהמה שניה לאחריות הראשון לאחר שהפריש הראשון.

ג. תוס' בפסחים סובר שאפשר להפריש בהמה שניה לאחריות הראשון לאחר שהפריש הראשון אבל א"א להפריש ב' חטאות על חטא א' כשהשני אינו לאחריות הראשון.

ד. תו"י ביומא סובר שאפ' בחטאת הבא מחובת היום א"א להפריש שנים.

²⁵ דכתבו דלא הוי חולין בעזרה ששייך להכניס רק הח' חלות דתרומה בפנים וליחשבינהו מהני מ' חלות דקדשו. וזה דלא כדברי הרש"י כת"י ותוס' שם הם לשיטתם שסוברים שצריך להכניס כל מפ' ולא הוי חולין בעזרה הואיל והווי לאחריות חשיבי צורך, וכהלל.

דכיון דלא ידעינן הי נינהו קדושות אמאי נאכלים בחוץ דילמא אותן הנאכלים הם הקדושות וכ"ת הרי נתברר אחרי כן דאלו השתים שפודה הם חולין הא קי"ל דבדאורייתא אין ברירה ועוד אם יכול לברר ולומר אלו השתים יהיו קדושות בקדושת שתי הלחם והב' אחרים הם קדושת דמים א"כ אפילו בחוץ יכול לפדותם ואינם נפסלים ביוצא דקדושת דמים הווי ובידו לבררם ויהיו השנים קדושת דמים. וכן יש לתמוה עליו על מה שכתב בפי"ב מהל' פסולי המוקדשין גבי תודה שנשחטה על פ' חלות לוקח ארבעים מתוך פ' ומרים מהם א' מכל קרבן והמ' האחרות יפדו ויצאו לחולין ע"כ דמדברי התוס' ז"ל לפ' התודה (דף ע"ח) לא משמע הכי אלא שצריך להרים שמונה חלות לכהן ד' מכל ארבעים אחת מכל מין דאי לאו הכי כיון דאין ברירה דילמא דחולין קא שקיל וכן י"ל לדבריהם דלא יצאו לחולין המ' כיון דאין ברירה אלא יאכלו לבעלים כמו השאר והדברים פשוטים כיון דקי"ל דאין ברירה בדבר דאורייתא וכיון שכן על רבינו ז"ל יש לתמוה ג"כ על מה שכתב שם דהא קי"ל דאין ברירה ואיך כתב שמרים ארבע לבד ועוד שכתב שהמ' אחרים יצאו לחולין ואם כן במ"ש כאן ושם צ"ע:

ונראה שהרמב"ם סובר דכשאמר יתקדשו מ' מתוך פ' שכולם נתקדשו לאחריות, וכך איתא בגמ' עח: שלאחריות קא מכוון וכשדבר נתקדש לאחריות הרי הוא קדוש קדוה"ג.²⁶ (וכגון בהקדש חטאת

²⁶ ואפ' תוס' סוברים בכמה מקומות שכשאמר יתקדשו א' מתוך ב' שחל קדוה"ג על שניהם, דעי' במנחות פ. שאיתא שאם הפריש ב' חטאות לאחריות מתכפר באיזה מהן שירצה והשניה תרעה, ותוס' הבינו שמירי בכגון דאמר תיקדוש א' מתוך ב'. ותמה הקר"א דאם אמר תיקדוש א' מתוך ב' והקריב א' נמצא שהשניה אינו קדוש ואמאי תרעה (ומכח זה חולק הקר"א על תוס'). וע"כ צ"ל שתוס' סוברים שאפ' אם אמר תיקדוש א' מתוך ב' יש לשניהם קדושה אלא שרק שייך להקריב א' מהם. (עי' מה שכתבנו בהערה הקודמת בשם הגרש"ש.) וכן כתב תוס' בזבחים ל. שאם תיקדוש לוג א' מתוך ב' לוגין שיש לשניהם קדושת הגוף.

אבל ע' במנחות פא. גבי ליקדשו מ' מתוך שמונים שכתב רש"י דמ' מהם הוי חולין (אלא שמותר להכניסם לעזרה כהלל הזקן). וכ"כ תוס' שם. [לכאור' הכונה ברש"י ותוס' שהם חולין דהיינו שאין להם קדוה"ג אבל מ"מ יש להם קדו"ד, וכמו שכתב בתחילת דבריו ששניהם קדושים.] וכן סובר רש"י במנחות מח. ד"ה דאי.

[לא ברור לי אם הכונה ברש"י פא. לומר שהם חולין גמורין או הכונה שאין להם אלא קדושת דמים ואסור להכניס אף קדושת דמים שלא לצורך ומשני שגם זה לצורך

לאחריות שמה שנשאר ימות). וממילא יכול לבחור באיזה שרוצה שלא ברור איזו נתקדשו להקרבה ואיזו נתקדשו לאחריות, ולא צריך להגיע לדין ברירה.^{27 28}

כהלל הזקן. דמקופיא לא מסתבר לומר שאין להם קדו"ד, דהרי כששוחט התודה חל עליהם קדוה"ג, ואם אין להם קדו"ד לשם תודה אין שום קשר בין הלחם להתודה, והאין חל קדושה עליהם. (וגבי שתיה"ל ודאי מייירי שהיה קדו"ד, אלא שי"ל ששאני התם שצריך תנופה מחיים.) אבל שמא יש ליישב ע"פ רש"י מזו. ד"ה לא קידש שמשמע מרש"י שאפ' בשתי הלחם אין קדושה"ד מיוחדת והקשה הגרי"ז שצ"ע האין ייתכן תנופה אם אין לו קדו"ד של שתיה"ל, וע"כ צ"ל שסגי אם מייחדו בפה אע"פ שלא חל הקדושה בהחפצא, וא"כ ה"ה גבי תודה, אפ' אם אין להם קדו"ד של תודה מ"מ שייך שיתקדשו ע"י שחיטה כשמייחדו בפה אע"פ שלא חל קדושה בהחפצא.]

אלא שצ"ע לפרש שהתוס' בדף פ. חולק על התוס' בדף פא. (שלפי התוס' בדף פ. קדושה לאחריות חל על שניהם ולפי תוס' בדף פא. קדושה לאחריות אינו חל אלא על א' מהם). ושמא יש ליישב שאפ' לפי תוס' בדף פא. בחטאת ודאי חל קדושה על שניהם, דאל"ה אמאי ימות השני, אלא בתודה לא שייך שצריך זיקה בין התודה להמ' חלות, ולא שייך שיהיה זיקה לשניהם, וע"כ שרק מ' מהם קדושים, ולכן צריך להרים י"א מכל מין ומין (כמש"כ בתוס' עח:). [בלא"ה צריך לחלק בין תודה לחטאת דהרי מש"כ תוס' בדף פ. מיישב קושייתו מברירה בדף עח: ד"ה ליקדשו, דשם קשה ליה מברירה, ותירוצו לא שייך בדף פ., וע"כ צ"ל ששם לא שייך שיש קדושה א' שמוטל בין שניהם שהרי קדושתם נובע מהתודה. א"נ י"ל שלא שייך קדושה כללי בקדו"ד.]

א"נ י"ל כמש"כ החזו"א מנחות לב:יא שמה שאיתא בדף עח: "מר סבר לאחריות קמכוין", האי לאחריות היינו עד שחיטה אבל בשעת שחיטה א"א לאחריות. ולפ"ז ליכא סתירה כלל בין ב' התוס' דגבי התודה הטעם שאין קדוש לאחריות הוא משום שלא עשה שחיטה לאחריות, ועד שחיטה אין לו קדוה"ג, ולכן כתבו תוס' שהוי חולין, משא"כ בחטאת שחל הקדוה"ג כשקדשו בפה.

²⁷ ואפ' לתוס' שייך דבר כע"ז דע' במח. תוד"ה הא בסוף דבריו שאף לראב"ש נתקדש הלחם בשעת שחיטה אלא שלא הוי "כמו גמר קדושה אבל לרבי שהוא גמר קדושה א"א לקדש זה בלא זה." דהיינו א"א לפרש שלראב"ש שלא נתקדש כלל בשעת שחיטה דאיתא בדף מזו. שאף לראב"ש צריך שיהא הלחם קיים בשעת שחיטה, ותוס' הבין שהוא משום קידוש ולא רק תנאי, אלא שכיון ששחיטה לא הוי גמר קידוש שייך לבחור באיזה שירצה, ולפדות השאר, ואין זה חסרון בברירה. וזהו כמו שסובר הרמב"ם ברבי, שאף לאחר שחיטה שייך לבחור באיזה שירצה ולפדות השאר.

²⁸ ומה דמהני פדיון אבל צריך לפדותו בפנים ע' במקד"ד כט:ז שמפרש שהוא משום שהרמב"ם סובר שנתקדשו בשחיטה ונפסלין ביוצא שפסק כרבי במנחות מזו. דאחר שחיטה נפסלין ביוצא. וזה דמהני פדיון הוא משום דפסק כרבי אליבא דרבי דאחר שחיטה תפיס פדיונו ומפרש כפי ראשון דרש"י וכן בתוס' בשם רוב ספרים דתפיס פדיונו לגמרי ויוצא לחולין.

ולכאו' יש ג' דעות בראשונים :

א. הרמב"ם סובר שאף בקידוש ע"י שחיטה הרי הכל קדוש לאחריות וממילא שייך לברר איזה מ' רוצה להניף ואיזה מ' רוצה לפדות.

ב. לפרש"י יש חילוק בין קידוש כ"ש שגם מה שאינו ראוי מתקדש וקידוש ע"י שחיטה שרק מה שראוי מתקדש.

ג. לתוס' אף מה שמקדש בפה (כגון חטאת לאחריות) או בכ"ש (כמו שמן ולבונה) א"א לקדש יותר ממה שראוי.

2. שיטת תוס' - סולת פוסל רק בסולת דחולין

כבר ראינו שבדף יא. לגבי הפסול של ריבוי שמן, שייך ב' מקרים, שמן דידיה ושמן דחולין. ולגבי דידיה לפי תוס' מיירי שאמר יתקדש לוג א' מתוך ב' וכמו שכתב בתוס' זבחים, ולוג א' קדוש ולוג א' אינו קדוש (כמש"כ גבי פ' לחמי תודה וד' חלות). וצ"ע דלפ"ז נמצא גם בשמן דידיה וגם בשמן דחבריה הוי התוספת חולין ומ"ש. ומבואר בהגמ' לפי תוס' שהחילוק ביניהם הוא שבשמן דידיה שייך הסברא של הואיל והאי חזי ליה והאי חזי ליה, וזהו טעם להכשיר טפי. דהיינו אף שממה נפשך מעורב בו שמן דחולין אם שייך לומר על כל או"א שזה שייך כאן אין המנחה נפסלת. ואף שבכה"ג למסקנה המנחה פסולה כשריבה שמן מ"מ לגבי ריבוי לבונה לפי מסקנת הגמ' לפי תוס' במנחות יא: כשהתנה הכי המנחה כשרה, וכשלא התנה כן המנחה פסולה.

נמצא שמה שתירצנו ברש"י שסולת דידיה פסול דכיון דנתקדש ה"ז שייך להמנחה ופוסלתו לא שייך לפי תוס', דכשריבה במדת עשרונו לא נתקדש התוספת סולת (דלא שייך לקדש יותר ממה שראוי). ובמקרה שלנו בדף עו: שריבה במידת עשרונו כגון שנתן עשרון ומחצה הריבוי נחשב סולת דחולין.²⁹ ואולי לפי תוס' דוקא בכה"ג (סולת דחולין) ה"ז פסול אבל בסולת דידיה (כגון שאמר יתקדש א' מתוך ב') לא. דתוס' סובר (בדף יא:) שיותר שייך לפסול ריבוי דחולין. וא"כ ריבוי סולת דומה לריבוי

²⁹ יש לעיין אמאי נתקדש אפ' העשרון. וי"ל שקי"ל שכלי שרת מקדשים שלא מדעת.

לבונה שלפי תוס' יא: אילו שייך הסברה של "הואיל והאי חזי ליה" ה"ז כשר אבל כשלא שייך לומר כן ה"ז פסול. והביאור הוא שהשיעור הוא עשרון א' ואם הוסיף ה"ז פסול, כמש"כ בתוס' דף עו: שכל השיעורין הם בדוקא אף לגבי סולת, אבל כששייך הסברה של "הואיל והאי חזי ליה" לא נחשב ריבוי הואיל וכל הסולת שבביסא שייך להמנחה.

וממילא כאן שריבה במידת עשרונן ה"ז דומה לפחות מב' קומצי לבונה שהוא פסול. אבל אילו נתן ב' עשרונות והתנה שיתקדש א' מן הב' יהיה כשר.

ויש לדייק כן מהסוגיא דף יא. דאיתא שם לגבי ריבוי שמן "לא מיבעיא דחולין ודחבירתה דפסיל, אבל הפריש לה שני לוגין, הואיל והאי חזי ל' והאי חזי ל' - אימא לא ליפסיל, קמ"ל." ומבואר שיותר שייך שהפריש לה שני לוגין תהיה כשר, וא"כ י"ל שרק בריבוי שמן יש פסול כששייך הסברה של "הואיל והאי חזי ליה" אבל בריבוי סולת וריבוי לבונה אינה פסולה. וכע"ז הבין החזו"א.³⁰

ועפ"ז מיושב מה שקשה ממנחות כד: דאיתא שם שאם חילק עשרון ואבד חלק ממנו והפריש אחר תחתיו ונמצא האבוד והרי לפניו ג' חצאי עשרון (הראשון, המופרש, והאבוד) ששייך לקמוץ והמנחה כשרה. וע"כ שמירי שנוגעים זב"ז דהלא בדף כד. מיבעיא מה הדין בקומץ שחילקו כשאינן מחוברין אם אפשר לקמוץ מזע"ז ולא איפשיטא. וצ"ע שאם נוגעים זה בזה ה"ז פסול משום ריבוי סולת. אבל לפי הנ"ל מיושב היטיב דכיון ששייך הסברה של "הואיל והאי חזי ליה" והאי חזי ליה" אין כאן פסול ריבוי סולת.³¹

והסברה לזה הוא שרק תוספת דבר חיצוני פוסל אבל אם הריבוי אינו דבר חיצוני אלא ששייך לומר "הואיל והאי חזי ליה" אינו פסול משום ייתור. ונראה להביא עוד ראיה מהסוגיא בדף קו. דאיתא שם:

³⁰ כא:ח, כא:יג, כט:יד

³¹ ולפי מה שכתבנו לעיל בפ"י שני דרש"י ג"כ ניחא דכאן אינו רוצה שיהיה מנחה א' של עשרון וחצי כמו בדף עו:.

פירשתי מנחה וקבעתי בכלי אחד של עשרונים ואיני יודע מה פירשתי - יביא מנחה של ששים עשרונים, דברי חכמים; רבי אומר: יביא מנחות של עשרונים מאחד ועד ששים, שהן אלף ושמונה מאות ושלישים.... במאי קא מיפלגי? אמר רב חסדא: במותר להכניס חולין לעזרה קא מיפלגי, רבי סבר: אסור להכניס חולין לעזרה, ורבנן סברי: מותר להכניס חולין לעזרה.

וצ"ע דכשמעורב עשרון דהקדש עם נ"ט עשרונות דחולין הרי יש

כאן:

1. ריבוי שמן (דמבואר מתוס' שם שנותנים לוג שמן לכל עשרון).

2. ריבוי סולת (הסולת הוא חולין ממש³²)

3. ביטול מכמה צדדים: דהחולין יבטל את ההקדש לגמרי (דשייך שרוב חולין) ואפ' אם נימא שלא יבטל אותו לגמרי יבטל את מקצתו (בהמקום שהחולין וההקדש נוגעים זב"ז ומעורבים ביחד) ונמצא המנחה פסולה משום חסר.

ולגבי 1 ו2 צ"ל שאין פסול ריבוי שמן וסולת כשלא קלקל צורת המנחה, וכ"כ החזו"א. וכל זמן שלא אמרינן ביטול רואין אותו כאילו כל א' עומד בפני עצמו. ואף שלגבי ריבוי שמן ה"ז פסול בין בשמן דידיה בין בשמן דחולין [ואף בשמן דידיה לא אמרינן שהרי הוא כאילו עומד בצד וכמו שאומרים לגבי סולת ולבונה] מ"מ זהו דוקא כשאין לו את היחס הנכון אבל כאן רואים את השמן המיותר כאילו הוא מובלע בהסולת המיותר ולולי ביטול אין כאן תוספת שמן.

אבל 3 עדיין צ"ע, ובפרט ממה דאיתא בדרך כג: שע"י ביטול שייך פסול חסר ויתר ואף אם לא ביטל צורת המנחה וקיים היחס הנכון בין השמן להסולת. דאיתא שם: "תנן: שתי מנחות שלא נקמצו ונתערבו זו בזו, אם יכול לקמוץ מזו בפני עצמה ומזו בפני עצמה - כשרות, ואם לאו -

³² ולפי המנ"ח מצוה קטז: דפוס ישן גם יש לבונה דחולין ממש דהבין דאם צריך לוג לכל עשרון גם צריך קומץ לבונה לכל עשרון.

פסולות; והא הכא כיון דקמיין ליה מחדא, אידך הוה ליה שירים, ולא קא מבטלי שירים לטיבלא. ומשני, כר' זירא ומשום שאין עולין מבטלין זא"ז, וזה לא שייך כאן שא' חולין. ולרש"י ליכא קושיא מדף קו. שלא שייך פסול ריבוי סולת בסולת דחולין אבל לתוס' צ"ע.

וצריך לחלק בין דבר חיצוני שפוסל ודבר ששייך להמנחה שאינו פוסל, דדבר שלא שייך להיות חלק מן המנחה פוסלת דהוי דבר חיצוני אבל דבר שיכול להיות שייך להמנחה כשרה.³³ ונראה שהביאור הוא שבדף קו. מיירי שלא נתקדש המנחה מיד כשנותנים אותו בכלי, ורק בשעת קמיצה יש בדעתא דכהן שמה שהוא קומץ ממנו הוא מהמנחה, ואז נתקדש מה שראוי להתקדש והשאר נשאר חולין, וכיון שעד שעת קמיצה אין חלק ממנו קדוש וחלק חול לא שייך ביטול.³⁴ וכשנתקדש גם לא שייך ביטול דבאותו שעה הוא עושה קמיצה מן החלק הקדוש, נמצא דאין שהות שהקודש יבטל החול.

אבל כתב החזו"א שע"כ מיירי שנתברר למפרע מהו קדוש ע"י ברירה, דצריך קידוש כ"ש בשעת בלילה, (והניח קושית העולת שלמה בצ"ע) וא"כ צ"ע אמאי לא אמרינן ביטול. אבל נראה שמ"מ לא אמרינן ביטול בכה"ג, שאף להחזו"א לא מבורר כלל מהו קדוש ומהו חול קודם קמיצה, ומסתבר שלא אמרינן ביטול למפרע ע"י ברירה לפסול המנחה, דלא שייך ביטול לפסול המנחה משום ריבוי או חסר אלא בדבר מבורר.

נמצא שיש ב' מיני פסול ריבוי:

- א. ריבוי שמן הוי פסול בין בשמן דידיה בין בשמן דחבריה לחולין
- ב. ריבוי לבונה וריבוי סולת הוי פסולים בלבונה לסולת דחבריה לחולין אבל לבונה לסולת דידיה כשר משום ששייך

³³ שו"ר שהחזו"א כט: יד הבין שבדף קו. מיירי שקידש כל הס' סאין באחריות (ומ"מ נחשב חולין בעזרה) וצ"ע.

³⁴ ע' בעול"ש שם שכתב שע"כ צ"ל שאין קדושה כלל עד שעת קמיצה דלא שייך למימר שקדוש למפרע ע"י ברירה שהלא רבי סובר שאין ברירה (גיטין מז:): ואם כל פלוגתתם תלוי בברירה היה להגמ' לפרש כן.

הסברה של "זיל לגבי האי וחזי ליה" ולכן לא הוי דבר חיצוני. נמצא שאם פי' לאחריות ה"ז כשר.

וצ"ל שלא נקט ריבוי סולת בהמש' ביא. משום שלא נקט אלא פסול ששייך בין בדידיה ובין בחולין, ולכן לא נקט לבונה. ועוד ששאני סולת שהוא גוף המנחה, המש' רק עוסקת בריבוי בדברים חיצוניים להמנחה ולא במנחה גדולה מדי.

3. ביאור המח' רש"י ותוס'

ראינו שנחלקו הראשונים מה פוסל יותר תוספת מדידיה או תוספת מדחבריה או חולין, דלפי רש"י ריבוי סולת דידיה פוסל אף שריבוי סולת דחולין אינו פוסל. ולפי תוס' ריבוי סולת דחולין פוסל אע"פ שריבוי סולת דידיה אינו פוסל. ובעצם זה תלוי בשו"ט של הגמ' בדף יא. דבתחילה סוברת שיותר פשוט דידיה פסול וכל השאלה הוא לגבי דחבריה וילפינן ממנחת חוטא שגם דחבריה פוסל. ולמסקנא כשאומרים ה"לא מיבעי" אומרים הפוך - שיותר פשוט שחבריה פוסל והמש' מחדשת שאפ' דידיה פוסל.

נמצא שלפי רש"י סולת דחולין אינו פוסל וסולת דידיה פוסל ולתוס' סולת דידיה אינו פוסל דשייך לומר על כל או"א "הואיל והאי חזי ליה" אבל סולת דחולין פסול. יש לעיין במאי פליגי.

ומשמע שלרש"י הפסול הוא משום שהוסיף על השיעור, ורק שייך להוסיף על השיעור אם הוא מצטרף לשיעור, ממילא סולת דחולין דאינו מצטרף והוי כאילו עומד בצד, אינו פוסל, משא"כ בסולת דידיה שמצטרף.³⁵

³⁵ וכע"ז מצאנו בהרמב"ם דסובר דגם שמן וגם לבונה כשרים עד פי שנים (בשמן עד ב' לוגין ובלבונה עד ב' קמצים). וצ"ע דע"כ שיש חילוק ביניהם, דבמש' איתא שריבה שמנה פסולה אבל כשריבה לבונתה משמע שכשרה, ולפי הרמב"ם אין חילוק. ותי' החזו"א (כא:י) שע"כ צ"ל שיש חילוק בין לבונה דידיה ללבונה דחבריה: לבונה דחולין ודחבריה ליכא פסול כלל ולבונה דידיה פוסל. נמצא שהרמב"ם הוא הפוך מתוס' שסובר שבלבונה דידיה ה"ז כשר ובלבונה דחבריה ה"ז פסול.

משא"כ לתוס' הפסול הוא משום שיש דבר חיצוני כאן, שלא שייך לכאן, ומתוך אותו זרות המנחה נפסלת. אבל בדבר שאפשר להיות שייך לכאן, כגון דניתן לומר על כל חלק וחלק "הואיל והאי חזי ליה" ליכא פסול, דהפסול הוא משום זרות. ומשמע שלפי תוס' ריבוי הוי פוסל וליכא פוסל אלא בדבר זר משא"כ לרש"י שריבוי אינו פוסל אלא שהמנחה פסולה כי השיעור מעכב וכשנתרבה לא קיים השיעור הנכון. אלא שצ"ע דבשלמא לרש"י יש מקור שהשיעור מעכב, וכמש"כ בדף יא., אבל לתוס' מהכ"ת שיש פוסל.³⁶

שמא גם תוס' מודים שהפסול ריבוי נובע מזה שהשיעור מעכב אלא שתוס' סוברים ששייך לומר שהוי כאילו עומד בפני עצמו כל זמן ששייך לכאן, אבל אם אין שום סיבה למה התוספת כאן ע"כ שמצטרף עמו ומקלקלו, דלמה הוא כאן אם לא להצטרף. דהיינו שהוי כאילו שואלים אותו אמאי אתה כאן, אם יש תשובה, כגון "אני כאן להיות אחריות אם נאבד חלק מן המנחה", יכולים לראות אותו כאילו הוא עומד בפנ"ע. אבל כשאין תשובה ע"כ שהוא כאן להצטרף עם המנחה ופוסלו.

א"נ י"ל שהמח' רש"י ותוס' שייך להמח' הכללי מהו התוספת שפוסל ואיזה מין דבר שייך יותר להצטרף. וכמו שנחלקו הראשונים לגבי

[אלא שצ"ע אמאי לא ילפינן ממנחת חוטא דלבונה דחולין ודחבריה פוסל וכמו שילפינן ממנחת חוטא דשמן דחולין ודחבריה פוסל. וי"ל שרק שייך למילף ממנחת חוטא שגם שמן דחולין ודחבריה מצטרף עמו ופסלתו (דהפסול הוא לקבוע לו שמן כחבריה וכמש"כ) אבל בלבונה שבכל אופן לא מצטרף עמו (ולכן כשר אם מלקטו) ממילא לא שייך למילף כלל ממנחת חוטא.]

אבל מאידך כבר כתבנו שהרמב"ם מודה לסברת תוס' לגבי ריבוי שמן, שבשמן דידיה ה"ז פסול רק בב' לוגין אבל בלבונה דחולין ה"ז פסול בכ"ש. וצ"ע מ"ש. וע"כ צ"ל שהרמב"ם הבין לגבי שמן שריבוי שמן הוא פוסל וממילא אם הוסיף שמן דחולין המנחה נפסלת משא"כ בשמן דידיה שליכא פוסל כאן, שהשמן שייך לכאן, וכל הפסול הוא משום שקלקל צורת המנחה, ממילא לא שייך פסול אלא בתוספת גדול כגון ב' לוגין.

³⁶ ושמא שייך לומר שיש פוסל בשמן ולבונה שילפינן ממנחת חוטא (וכמש"כ לעיל לשיטת הר"מ) אבל לסולת לא שייך לומר כן, ובפשטות הסברה של תוס' קיים אף בסולת וכמש"כ. (להרמב"ם שליכא פוסל בעצם של ריבוי סולת שייך לומר שהוא פוסל.)

בל תוסיף. דהוסיף במין, כגון ב' לולבים, נחלקו הראשונים: להראב"ד פטור להרמב"ם חייב.³⁷ ואם הוסיף מין אחר בלולב לר' יהודה שלולב צריך אגד גם נחלקו הראשונים: לפי רש"י בסנהדרין פח: עובר ולפי החי' הר"ן שם אינו עובר. וכן נחלקו לפי החכמים שלא צריך אגד: לפי רש"י אמרינן שזה עומד לחוד וזה עומד לחוד והראוי למצוה היא המצוה והעודף כמי שאינו ולכן אינו עובר, וכ"כ תוס' בסוכה והמ"מ בלולב ז:ז לדעת הר"מ. ולפי תוס' סוכה לא: ד"ה הואיל ושו"ת הרשב"א חייב. והא דאמרינן "זה עומד לחוד וזה עומד לחוד" היינו שאינו פוסל. ולהר"א בפ"ג דממרים (וכפי הבנת המאירי בסנהדרין פח: בדעתו) אם הוסיף בכה"ג ה"ז פסול. ולהראב"ד נמצא שעוברים בהוסיף מין א' אפ' אם לולב אינו צריך אגד אע"פ שפטור אם הוסיף במין (ב' לולבים).

ובעצם שייך סברה לכאן ולכאן, דמה הוי שיעור פלוס (כעין גרוש) ומה הוי תוספת שפוסל, ושמא פליגי בזה.

ד. שיטת הר"מ

1. ריבוי סולת בהמנחה

כתב הרמב"ם בהלכות מעה"ק פרק יב הלכה ה:

כל המנחות הקריבות לגבי המזבח אין כל אחת מהן פחותה מעשרון, ומיעוטו מעכב את כולו, וחמש מנחות הבאות בנדר ונדבה יש לו להתנדב ולנדור מהן כל שירצה אפילו אלף עשרון, אבל מנחת העומר ומנחת חוטא ומנחת קנאות ומנחת חינוך והחביתין כל אחת מהן עשרון אחת לא פחות ולא יתר.

וביאר הכס"מ: "ומ"ש וחמש מנחות הבאות בנדר ונדבה יש לו להתנדב ולנדור מהם כל מה שירצה וכו', פשוט הוא. ומה שכתב אבל מנחת העומר ומנחת חוטא וכו' לא פחות ולא יתר. בס"פ אלו מנחות (דף

³⁷ עי' רמב"ם הל' לולב ז:ז, ור"א שם, ושו"ת הרשב"א א: תסח וא: תקלה, וטור או"ח ס' תרנ"א.

עו: ת"ר כל המנחות שריבה במדת עשרונן או שמיעט במדת עשרונן פסולות, וע"כ לומר דכל המנחות הבאות שלא בנדר ונדבה קאמר."

ולפי הכס"מ הרמב"ם לא פירש כב' הפירושים ברש"י בסוגיין משום שהיה קשה לו הלא יכול להתנדב כל מה שירצה ולכן העמיד הסוגיא במנחות חובה, ואע"פ שאיתא בגמ' "כל המנחות שריבה במידת עשרונן..." ולפי הכס"מ צריך לומר שהרמב"ם פסק כנגד התוספתא שאיתא בפ"א ה"י: "ריבה שמנה וחסר שמנה ריבה סולתה וחסר סולתה פסולה ריבה לבונתה כשרה." וצ"ל שהתוספתא לא הפריע להרמב"ם שהבין שהסתם מש' דפ"ק פליג עליה דאיתא שם (יא.): "ריבה שמנה, חסר שמנה, חסר לבונתה – פסולה," ולא נקט ריבה סולתה כדקתני בתוספתא, ומשמע שאין חסרון של ריבוי סולתה.

אבל באמת לא כתב הרמב"ם בפ"ב ממעה"ק שאם הוסיף במנחות אלו שהם פסולות, רק כתב ששיעורן עשרון לא פחות ולא יותר. והרמב"ם ידע איך לכתוב שאם הוסיף פסול וכגון בהלכות מעה"ק פרק ב הלכה ה שכתב: "אלו הן הנסכים בין לעולה בין לשלמים כשיעור הזה לכל אחד ואחד שנאמר כמספר אשר תעשו ככה תעשו לאחד כמספרם, אין מוסיפין על השיעורין האלו ואין גורעין מהן, ואם גרע או הוסיף כל שהוא פסול." ולפי הכס"מ למה לא כתב כעין זה בפרק י"ב מהל' מעה"ק לגבי שאר מנחות.

ונראה שבאמת אין המנחות חובה שנשנית בפרק י"ב מהל' מעה"ק פסולות אם רק הוסיף בשיעורן, דע' ברמב"ם הלכות פסולי המוקדשין פרק יב הלכות א-ב: "שתי הלחם ולחם הפנים ועומר התנופה שהוסיף במדתן או חסר כל שהוא פסולות. חלות תודה ורקיקי נזיר שחסרו עד שלא נזרק דם הזבח פסולין, משנזרק דם הזבח כשירין." ומשמע מהרמב"ם שאין פסול ריבוי סולת בחלות תודה ורקיקי נזיר,³⁸ ואף שא"א להוסיף עליהם ולהפריש יותר, ששיעורן מצומצם (ל' קבין ללחמי תודה

³⁸ וע' במהדורת פרנקל שבאמת הל' א' והל' ב' הם הל' אחת וההלכה השנית באותו פרק מתחיל בהל' ג'. ולכן נראה שאף שהל' ב' באה לחדש את החידוש של נפרסה, והל' א' מיירי בהוסיף במדתן או חסר במדתן שייך לדייק כמו שכתבנו.

וי' קבין לרקיקין) וא"א להוסיף עליהם מ"מ ליכא פסול ריבוי סולת כמו בשתייה"ל ולחה"פ ועומר.³⁹

ולחכס"מ דין זה קשה מאד דהלא לפי דבריו אם לא שייך הסברה של יכול "להתנדב ולנדור מהן כל מה שירצה אפילו אלף עשרון," יש כאן פסול של ריבוי סולת, וטעם זה לא שייך גבי לחמי תודה ורקיקי נזיר שיש להם שיעור מסויים, וא"כ צ"ע מהכ"ת שהם כשרות כשריבה במידתן.

ועוד שלפי דברי חכס"מ שהרמב"ם פסק את הסוגיא שלנו בהל' מעה"ק היה לו לכתוב שאם הוסיף במדתן שהם פסולין וכמו שכתב בהל' פסוה"מ, אבל לא כתב כן. ועוד שלפי דברי חכס"מ לא היה להרמב"ם לפסוק את הדין הזה (ריבה סולתן פסולה) במעה"ק אלא בפסוה"מ, ובפרט שכל הפסולים של ריבוי (כמו ריבוי שמן ולבונה) נמצאים בהל' פסוה"מ.

אלא נראה שיש לבאר את דברי הרמב"ם בפרק יב ממעה"ק הלכה ה' כפשטם, דרק בא לומר שבחמש מנחות הבאות בנדר ונדבה יש לו להתנדב ולנדור מהן כל שירצה אפילו אלף עשרון, אבל מנחת העומר ומנחת חוטא ומנחת קנאות ומנחת חינוך והחביתין כל אחת מהן עשרון אחת לא פחות ולא יתר. אבל לא כתב שיש פסול של ריבוי סולת, ואין זה נוגע כלל להסוגיא שלנו.

א"נ י"ל שבפי"ב ממעה"ק אם הפריש יותר מדאי שהוא פסול אבל אין זה אותו פסול של פרק י"ב מפסוה"מ שמייירי שהוסיף סולת בלי הפרשה.

והמקור של הרמב"ם בפסוה"מ הוא התוספתא ח:ח, "העומר ושתי הלחם ולחם הפנים שריבה מדת עשרונן או שחסר מדת עשרונן... הרי אלו פסולות." אבל שאר מנחת חובה שריבה במידת עשרונן, אף שא"א להוסיף עליהם וכמש"כ במעה"ק יב:ה, מ"מ אין פסול בריבוי סולתן ואם הוסיף הרי הם כשרים.

³⁹ ושוא זה נובע ממה שהרמב"ם פוסק כשמואל במעה"ק ט:כב שתודה כשרה אם ריבה או חיסר בחלות ולכאו' ה"ה רקיקי נזיר שמבואר בגמ' שתלוים זב"ז. והרמב"ם הבין שכמו שאפשר לרבות בחלות אפשר לרבות בשיעור. (ובלבד שלא יתכוון לקרבן גדול דבכה"ג לא נתקדש א' מהם כדאיתא לקמן עח: וכמו שפסק בפסוה"מ יב:טו.)

אלא שצ"ע מאי שנא ג' מנחות אלו, ואמאי דוקא בהם שייך פסול אם הוסיף במדתן ולא בשאר מנחות חובה. ונראה שדוקא במנחות אלו שייך פסול ריבוי שהרי הם שלמים, אבל בשאר מנחת חובה שייך לומר שהסולת שניתוסף הוי כאילו עומד בצד, שהרי חייבים בפתיחה⁴⁰ ואינם שלמים, וממילא כשליכא חסרון בקמיצה גם לא יהיה חסרון בריבה במדת עשרונן. אלא שצ"ע שגם ליכא פתיחה במנחת חוטא ומנחת קנאות. וי"ל שבמנחות שנשארים סולת כ"ש שאינם שלמות ושייך לומר שמה שמוסיף הוי כאילו מונח בצד, שהוי סולת ואין דבר שמצטרפו. אלא שא"כ צ"ע מעומר שג"כ אינו נאפית. וי"ל שעומר נבלל בשמן והשמן מצרף את הסולת ונעשית הכל יחידה אחת, ודלא כמנחת קנאות ומנחת חוטא. וצ"ע בכל זה.

וצ"ע לפ"ז היכן פסק הרמב"ם את הגמ' שלנו (דדוחק לומר שהבין שרק מיירי בג' מנחות המנויות בפסוקה"מ). ונראה שפסק אותו בהלכות מעה"ק פרק ב הלכה ה, שכתב: "אלו הן הנסכים בין לעולה בין לשלמים כשיעור הזה לכל אחד ואחד שנאמר כמספר אשר תעשו ככה תעשו לאחד כמספרם, אין מוסיפין על השיעורין האלו ואין גורעין מהן, ואם גרע או הוסיף כל שהוא פסול." ומשמע שדוקא מנחת נסכים פסולה (וכעין מה שהבין השפ"א בדעת רש"י [פי' שני] ותוס').

וצ"ע מ"ש מנחת נסכים משאר מנחות. וי"ל שהוא משום שבמנחת נסכים מה שמחלק הקרבנות הוא המדה של שמן ושל סולת, ולמשל אם נתן עשרון וחצי במנחת כבש עכשיו זה דומה בכלילתו למנחת איל.

ונראה שיש עוד טעם לחלק בין מנחת נסכים לשאר מנחות, והוא המקור ששיעוריהם בדוקא, דע' בדף כז. דיש ב' מקורות להדין של "השמן מיעוטו מעכב את רובו":

⁴⁰ איתא בדף עה. שאין פתיחה בשתייה"ל ולחה"פ. וע' במפרש בדף עה: ד"ה היה וד"ה מברך שמשמע שיש פתיחה בעומר וע' בשפ"א וכתבי הגר"י שתמהו עליו שבעומר ליכא פתיחה.

א. במנחת נדבה⁴¹ משום דכתיב "ומשמנה" שאם חיסר כ"ש פסולה."

ב. במנחת נסכים דכתיב "ככה."

ולכאור' יש נפק"מ בין ב' המקורות, דבמנחת נסכים שהמקור הוא "ככה", המשמעות היא שכל השיעורים צריכים להיות בדיוק. אבל "ומשמנה" רק מגלה שאם חסר כ"ש שהיא פסולה. וחילוק זה נראה מדברי הרמב"ם גבי ריבוי שמן, דבשאר מנחות אין המנחה פסולה בריבוי שמן דידיה עד שמוסיף ב' לוגין, משא"כ במנחת נסכים אם הוסיף כ"ש ה"ז פסול כמש"כ בפ"ב, ולא שנא שמן דידיה ולא שנא שמן דחבריה, וכתב שהמקור הוא "ככה".⁴² וכן לגבי השיעור סולת, ש'ככה' לא נכתב לגבי

⁴¹ ולכאור' גם שאר מנחות חוץ ממנחת נסכים.

⁴² ונראה שחילוק זה נובע משיטת הרמב"ם שמנחת נסכים שונה משאר מנחות לגבי היחס בין שמן לסולת. דכבר כתבנו לעיל שבשאר מנחות אין השמן מגוף המנחה אלא תוספת שמתערב בו, אבל במנחת נסכים נראה ששמן הוא מגוף המנחה. אלא נראה שנחלקו הראשונים. דע' בתוס' מנחות מד: ד"ה הסולת ששאל מהיכן ידעינן שסולת ושמן דמנחת נסכים מעכבין זא"ז. וכתב דשמא ילפינן ממנחת נדבה שיש בו קרא דמעכבי (במנחות כז.). וע' ברדב"ז מעה"ק ב:יב שכתב: "ול' הדיוט נראה דכתיב בכל דוכתא בלולה בשמן ואמרינן כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו וכל שאין ראוי לבילה בילה מעכבת בו וכל שאין שם שמן אין ראוי לבילה קרינן ביה ומעכב." דהיינו שלא צריך קרא ששמן וסולת מעכבין זא"ז, דאם אין שמן המנחה פסולה משום שאינו ראוי לבילה. וצע"ג דהרי במנחת נדבה בדף כז. הגמ' הביאה דרשה ששמן וסולת מעכבי אהדדי, וע"כ צ"ל שבלי אותו הדרשה חסר שמן לא יעכב, וא"כ מהו הפשט בהרדב"ז. (ואם כונתו שמאחר שדורשים שמעכבים במנחת נדבה שלא צריך קרא במנחת נסכים שילפינן ממנחת נדבה זהו אותו תירוץ של תוס', ואמאי מסיג עליו.)

וצריך לחלק בין מנחת נדבה ובין מנחת נסכים, דגבי מנחת נדבה אין שמן מגוף המנחה ולכן צריך קרא שהשמן והסולת מעכבין זא"ז. וכך משמע מהפסוקים, דגבי מנחת נדבה התורה מדגישה המתנות שמן, ומשמע שהשמן הוא דבר שצריך להוסיף למנחה. כגון בויקרא פ"ב: "ונפש כי תקריב קרבן מנחה ליקוק סלת יהיה קרבנו ויצק עליה שמן ונתן עליה לבנה." משא"כ לגבי מנחת נסכים, כגון בבמדבר פט"ו: "סלת עשרון בלול ברבעית ההין שמן, ופכ"ח: "ועשירית האיפה סלת למנחה בלולה בשמן כתיבת רביעת ההין." ומשמע שגוף המנחה הוא סולת בלולה בשמן, ולא סולת אם תוספת שמן. (צע"ק ממנחת מחבת [ויקרא ב:ד-ה].)

וא"כ דברי הרדב"ז מיושבים היטיב, שלא צריך קרא ששמן וסולת מעכבין זה את זה במנחת נסכים אע"פ שצריך קרא בשאר מנחות, שבכה"ג שייך מנחה בלא שמן, שאין שמן מגוף המנחה.

וכע"ז דייק הגרי"ז (מובא במנח"א עמ' רע"ב) מלשון הרמב"ם שכתב לגבי מנחת נסכים במעשה"ק ב:ד "נסכי כבש עשרון סולת כלול ברביעית ההין שמן". ולגבי מנחה רגילה כתב במעשה"ק פי"ג, "ובולל הסולת, ומשמע שיש מעשה עבודה של בלילה. ולכן צריך לבלול בפנים כדאיתא במנחות דף ט' ע"א. אבל במנחת נסכים ליכא רק דין שתהא מנחה בלולה בשמן. ולהנ"ל מיושב דלא שייך מעשה עבודה של בלילה שהוא מעשה עבודה של מתן שמן אבל במנחת נסכים השמן הוא מגוף המנחה.

ונמצא שפליגי בזה הראשונים דלהרדב"ז והרמב"ם (כמו שהוכיח הגרי"ז) במנחת נסכים שמן הוא מגוף המנחה משא"כ לתוס' (ורש"י כמו שנוכיח בהקדם). ונראה שהרמב"ם ותוס' לשיטתם בענין יציקה. דע' בתוס' עה: ד"ה איזהו שסובר שיש יציקה במנחת נסכים. (וכן סובר רש"י בדף יח: ד"ה כאן בשאין.) אבל ע' במקד"ד ח:ב ד"ה מיהו שדייק מהרמב"ם שליכא יציקה במנחת נסכים שלא הזכיר יציקה בפ"ב ממעשה"ק שעוסק במנחת נסכים. וכן לא הזכיר יציקה במנחת נסכים בכל מעשה"ק. והביאור הוא שלפי הרמב"ם לא שייך יציקה במנחת נסכים שהוא מתן שמן כיון שהשמן הוא מגוף המנחה ולא שייך בו מתנת שמן. אבל לפי רש"י ותוס' שמנחת נסכים דומה לשאר מנחות לענין זה שייך למילף מהם, וכמו שילפינן סולת ושמן מעכבין זא"ז לפי תוס' בדף מד:.

ונראה שהרמב"ם הוא לשיטתו במה שסובר ששונה מנחת נסכים משאר מנחות לגמרי, ולא רק לענין שמן. דהוא חילק כל הלכותיהם, שכתב ההל' של מנחת נסכים בפ"ב דמעשה"ק אצל זבחים, וכתב ההל' של שאר מנחות בפ"ב וי"ג. וכן חילק בהקדמו לפיהמ"ש למס' מנחות. וידידי הר"ר דוד נח נכבר הביא ראיה ברורה לזה ממעשה"ק יב:ו "כל המנחות הקרבות לגבי המזבח - טעונות הגשה במערב כנגד חודה של קרן דרומית מערבית, ואינן טעונות תנופה: חוץ ממנחת סוטה, ועומר התנופה - ששתיהן טעונות תנופה והגשה." וצ"ע דלא מזכיר מנחת נסכים שהם "מנחות הקריבות" אבל אין להם הגשה. וכן בה"ז כתב: "כל המנחות הקרבות לגבי המזבח, טעונות שמן ולבונה - לוג שמן לכל עישרון; וקומץ לבונה לכל מנחה, בין שהייתה עישרון אחד בין שהייתה שישים עישרון, שאין מביאין בכלי אחד יתר על שישים עישרון, כמו שיתבאר: חוץ ממנחת קנאות ומנחת חוטא, שנאמר 'לא ישים עליה שמן, ולא ייתן עליה לבונה.'" וצ"ע שלא הזכיר מנחת נסכים שאין להם לבונה. וכן צ"ע מהל' ט' שכתב כל המנחות הקרבין לגבי המזבח נקמצות, מקטירין הקומץ כולו ע"ג המזבח והשאר נאכל לכהנים, חוץ ממנחת כהן, ולא הזכיר מנחת נסכים (וכבר הרגיש הרדב"ז בזה ע"ש). וע"כ צ"ל שלפי הרמב"ם מנחת נסכים אינו בגדר "מנחות הקריבות" והוי סוג קרבן בפנ"ע. (וידידי הר"ר דוד נח נכבר הביין שלהרמב"ם מנחות נסכים הוי חלק מן הזבח.)

שמן דוקא, וממילא לגבי מנחת נסכים דכתיב "ככה" השיעור הוא בדוקא, וממילא כמו שחסר פסול ה"ה יתר.⁴³

עוד מבואר מהכס"מ שבמנחות שבאין בנדר ונדבה ליכא פסול כלל כשריבה להם סולת אבל נראה שא"א לפרש שאין שום פסול ריבוי סולת לפי הרמב"ם דכתב בפסוה"מ יא:כו-ז:

עשרון שחלקו ואבד אחד מחלקיו והפריש חלק אחר
תחתיו ונמצא האבוד והרי שלשתן מונחין בכלי אחד

⁴³ ויש להוסיף שהרמב"ם בזה לשיטתו דעי' במנחות צ. שהקשה הגמ' לר' יוסי שסובר שכ"ש לח נמשחה מבפנים ולא נמשחה מבחוץ והטעם שבכלי לח הוא הבירוצין קודש הוא משום "דלח נעקר ומגווה דמנא קא אתי." והקשה, "וכי נעקר מאי הוי גברא למאי דצריך קא מכוין." ות"י רבינא, "גזרה שמא יאמרו מוציאין מכלי שרת לחול." ובפשטות הגמ' מקשה "גברא למאי דצריך קא מכוין" דוקא על ר' יוסי, וכך מבואר מתוס' פח., דלפי ר"ע שכ"ש לח נמשחו מבחוץ לק"מ, וכמש"כ החזו"א כו:ו, "דודאי סתמא מקדשן שהרי הן ראוין לנסכן." ולכן תמה החזו"א על הרמב"ם שכתב בפ"ב ממעה"ק ה"ט: "בירוצי המידות של סולת, חול - שאין גב העישרון קודש; ובירוצי השמן והיין, קודש - לפי שהוא יורד על גבי הכלי, וכלי הלח נמשחו מבפנים ומבחוץ כמו שביארנו. ולמה יתקדשו הבירוצין, אף על פי שאין כוונת המודד אלא למה שבכלי בלבד - כדי שלא יאמרו, מוציאין מכלי שרת לחול." ומבואר מדבריו שהבין שקושית הגמ' "גברא למאי דצריך קא מכוין" שייך אף אליבא דר' עקיבא.

אבל להנ"ל מיושב, שזהו הרמב"ם לשיטתו שכתב: "אלו הן הנסכים בין לעולה בין לשלמים כשיעור הזה לכל אחד ואחד שנאמר כמספר אשר תעשו ככה תעשו לאחד כמספרם, אין מוסיפין על השיעורין האלו ואין גורעין מהן, ואם גרע או הוסיף כל שהוא פסול." ולפי שלגבי נסכים אפ' תוספת כ"ש פוסל, אפ' אם נמשחו מבחוץ לא שייך שיתקדש. ולכן פסק הרמב"ם כל הדין הזה בפ"ב ממעה"ק כשעוסק בעניני נסכים ולא כתב דינים אלו אצל שאר מנחות, דרק לגבי מנחת נסכים אמרינן שאם "גרע או הוסיף כל שהוא פסול."

אלא שצ"ע שא"כ האיך שייך לתקן שיתקדשו, הלא יפסלו. וי"ל שמשום כך גם תקנו ש"מותר נסכים לקיץ המזבח" (מש' שקלים ד:ב). וגדר מותר נסכים הוא בירוצי מדות לרבי חייא בר יוסף, וכן פסק הרמב"ם במעה"ק ב:יא. ומובן לפי הרמב"ם למה תיקנו את זה רק במנחת נסכים. דלפי תוס' צ"ע למה לא תקנו את שבירוצי כל המנחות ילך למנחת נסכים בשאר מנחות, דבשניהם א"א להוסיף, ואין חילוק בין ריבוי שמן במנחות ובין ריבוי שמן במנחת נסכים. אבל להרמב"ם מיושב, דרק היה צורך לתקן את זה בנסכים, דרק בנסכים אם "גרע או הוסיף כל שהוא פסול." (לפי הרמב"ם בשאר מנחות ריבוי שמן דידיה אינו פוסל עד שהוסיף ב' לוגין.) וגם ניהא קושית תוס' בדף פח. עי"ש ודו"ק.

ואין נוגעין זה בזה... קמץ מן הנמצא, שיריו עם החלק הראשון נאכלין, והמופרש אינו נאכל, קמץ מן המופרש, שיריו נאכלין והנמצא אינו נאכל, קמץ מן הראשון, שניהן אין נאכלין, לפי ששניהן שירים יתירים שהרי הן עשרון שלם ודומין למנחה שלא נקמצה שהיא אסורה, והיאך קרב הקומץ הזה והרי לפניו עשרון ומחצה, מפני שהקמיצה תלויה בדעת הכהן ובעת שקומץ אין דעתו אלא על העשרון בלבד, והרי החלקים אינן נוגעין זה בזה.

והדגיש שמהני דעת הכהן משום שאין נוגעים זב"ז אבל אילו היו נוגעין לא מהני דעתא דכהן, וכ"כ הקר"א והגרי"ז, וזהו כדעת השיט"מ מנחות כד: אות ו'. אבל להכס"מ צ"ע אמאי פסולות, הרי רשאי להוסיף במנחת נדבה. ושמא י"ל כמש"כ רש"י שאם הם נוגעים ומעורבים נמצא כשקמץ הרי הוא קמץ גם מן היתר ופסול משום קומץ החסר. ואף ששייך להוסיף למנחת נדבה כאן הוא לא רוצה להוסיף, שהוא רוצה מנחה של עשרון. נמצא שאף הרמב"ם מודה שא"א להוסיף סולת בכל מנחה, ואם הוסיף, כשצריך לעשות קמיצה שיהא פסול משום קומץ החסר שלא מהני דעתא דכהן בכה"ג. ואף שהרמב"ם פסק במעה"ק יב:ה שבמנחות הבאות בנדר ונדבה "יש לו להתנדב ולנדור מהן כל שירצה..." ומשמע שאפ' עישרון ומחצה, זהו כשרוצה מנחה א' של עשרון ומחצה, אבל כאן מיירי שהוא מנחה של עשרון וממילא נפסלת כשיש כאן עשרון ומחצה שהוא לא רוצה שיהיה עשרון ומחצה.

אבל לכאור' קשה לדייק כמו שדייקו הקר"א והגרי"ז (דמיירי שלא נוגעים זב"ז כלל) דלפ"ז הרמב"ם סותר מה שכתב לעיל הל' כ"ג שאם חלק העשרון לב' חלקין ואין נוגעים זב"ז שהוי ספק אם הכלי מצרפו לקמיצה. (ובאמת הקר"א והגרי"ז הניחו בצ"ע בהסתירה בהר"מ).⁴⁴

⁴⁴ ומכח קושיא זו החזו"א שינה את הגירסא בהר"מ, אף שלא נמצא כתיקונו בשום כת"י. והאו"ש חילק בין הפרדה שלא לצורך, שהוי ספק אם מהני קמיצה, דכיון שחילק את הקומץ ללא צורך זה מגלה שהוא רוצה לחלקו, ובין חילק לצורך, כגון בהל' כ"ז, שכיון שיש טעם לחילוק (דרק ב' מהחלקים הוא מהמנחה) אין חילוקו

וע"כ צ"ל כמש"כ המהריק"ו שמה שכתב בהל' כ"ז שאין נוגעין זב"ז אין הכונה שאינן נוגעין כלל אלא שהמופרש אינו נוגע בהאבוד משום שהראשון באמצע. אבל מ"מ צ"ע מה יהיה הדין אילו החלקים נוגעים זב"ז, דהיינו שהאבוד והמופרש נוגעים להראשון ונוגעים להדדי. ומשמע שאילו היה המופרש נוגע להאבוד כשקמץ יצטרפו ולא מהני דעת הכהן ופסול המנחה משום ריבוי סולת. אבל אם המופרש אינו נוגע להאבוד לא רואים אותו כמנחה א' אלא כמו ב' יחידות, כי הראשון מפריש ביניהם. לכן אם קומץ מן האבוד הרי גילה בדעתו שרוצה שהמנחה תהיה מן האבוד ומן הראשון, וכן אם קמץ מן המופרש, ואם קמץ מן הראשון לא ברור ולכן מותר לאכול רק שיירי הראשון. אבל אילו היו המופרש והאבוד נוגעים זב"ז לא מהני דעתו שכבר נתערבו. ודעתו של כהן רק מהני להראשון, אף שנוגע בהמופרש והאבוד, משום שבהכרח הוא חלק מן המנחה.⁴⁵

2. ריבוי סולת בהקומץ

ונראה ששייך עוד מקרה של ריבוי סולת, דהנה יש לעיין מהו הדין אם ריבה סולת להקומץ לאחר קמיצה, שמה שאיתא במש' (ו.) "הקומץ היתר והחסר פסול" שמא זה דין בהמעשה קמיצה אבל לאחר שקמץ אם הוסיף סולת לא ברור אם פסול. ואף שהגמ' לא דנה בזה לענין סולת, הגמ' דנה בזה לגבי שמן לאחר קמיצה במנחת חוטא, ונחלקו בזה ר"י ור"ל במנחות (כג.). ולגבי מותר שמן בהקומץ לאחר קמיצה במנחה דעלמא מבואר מרש"י כב. על המש' שהוא פסול ומשמע מהרמב"ם שהוא כשר. וא"כ יש לעיין מהו הדין לגבי סולת.

ועי' בהכס"מ שדייק ממעה"ק יב:יז דהרמב"ם ס"ל דהפסול דקומץ היתר הוא גם לאחר קמיצה (ואילו תבל הקומץ בקצח פסול משום יתר דע"י ביטול מצטרף עמו [שהוי מין במינו]). [ואף שמשמע מהרמב"ם

כמחיצה ושייך לקמוץ מא' על חברו. וגם זה הוא חידוש גדול, ונראה שהפשטות כהמהריק"ו, וכמו שנבאר. (ולא היה להאחרונים את פירושו לכן ביארו בענין אחר.)

⁴⁵ וראיתי שהחזו"א דחה את תי' המהריק"ו משום שא"כ אפ' אם האבוד או המופרש באמצע (ולכן הגיה בהרמב"ם לגרוס "והרי החלקים הנם נוגעים" אבל בכל הכתבה"י והדפוסים כלפנינו), אבל להנ"ל ניחא שרק מהני דעת הכהן להראשון שבהכרח הוא חלק מן המנחה.

שאם הוסיף שמן לקומץ שאינו פסול, דרק נקט הפסול של ריבוי שמן לקומץ לגבי מנחת חוטא, צריך לחלק בין שמן דהוי דבר חיצוני, ואף שמצטרף עמו זהו קודם קמיצה, וסולת שהוא גוף הקומץ. ואף שהרמב"ם לא פסל ריבוי סולת במנחה קודם קמיצה להכס"מ, רק במנחות חובה שאסור להוסיף עליהם, מ"מ אסור להוסיף על הקומץ. ולכאור' משום שסובר שהשיעור של קומץ הוא מעכב משא"כ השיעור של עשרון, שהלא ראשי להוסיף על עשרון אבל א"א להוסיף על קומץ.

וראיתי במקור ברוך א:טז שכתב שלא יתכן לפרש כהכס"מ בהרמב"ם ממה שאיתא בפסוה"מ י: שאם נתן לבונה שחוקה על הקומץ שפסולה מספק ולפי הכס"מ ה"ז פסול בודאי משום קומץ היתר. אבל לא הבנתי קושייתו דלבונה הוי מין בשאינו מינו ואינו בטל להצטרף עמו (אא"כ יש ששים) וממילא אינו פסול משום קומץ היתר משא"כ הכא שמבואר בהגמ' שהוי מין במינו וממילא מצטרף עמו.

וע' בשיט"מ החדש כג: ד"ה בשלמא למ"ד בתר מבטל דכתב במפורש דלא כהר"מ, וכל הפסול של קומץ היתר הוא דין בהמעשה קמיצה. וכ"כ הקר"א יא: . נמצא שלהשיט"מ יש דין שצריך לקמוץ קומץ ודין שצריך להקטיר את מה שקמץ. ולהרמב"ם השיעור הקטרה הוא קומץ כמו שהשיעור קמיצה הוא קומץ ובשניהם א"א להוסיף.⁴⁶

⁴⁶ ויש לעיין אם לפי מש"כ השיט"מ שאין דין שהשיעור הקטרה הוא קומץ, האם שייך הקטרה אפ' פחותה מקומץ. ונראה שכן סובר רש"י. דעי' במנחות יד. על הא דתנן שאין פיגול בהקומץ משום שאין לו מתירין שהקשה רש"י למה לי טעמא דאין לו מתירין תיפוק לי דבלאו הכי נמי פשיטא דקומץ לא מיחייב עליה משום פיגול דהא אי אכיל מיניה פקע פיגולו ממנו שהרי לא קרב מתיר כמצותו. ותירץ כגון שהוצתה האור ברובו דחשיב כמאן דקרב המתיר כדקאמר בהקומץ רבה מאימתי מתיר שירים באכילה משעה שהוצת האור ברובו. והקשו תוס' בזבחים מב: דאי הוצת האור ברובו א"כ פקע פיגולו ממנו. ותירצו דמיירי שחציו העלה ע"ג מזבח וחציו לא העלה דעל ההוא דאארעא לא פקע פיגולו ממנו.

וצ"ע דהאיך זה נחשב קרב המתיר כמצותו, הלא לא הקטיר אלא חלק מן הקומץ ומיעוטו מעכב את כולו. (ונראה דוחק לומר שנחשב קרב המתיר כמצותו קודם שמקמים הקטרה, אף שתוס' כתב דבר כע"ז, דא"כ אמאי צריך רוב.) וצ"ל שרש"י הבין שמה שאיתא במנחות כו: "מאימתי מתיר שירים באכילה משהוצת האור ברובו" זהו שיעור בהקטרה, דהיינו כשהקטיר את רוב הקומץ מקיימים את מצות הקטרה, וממילא זה נחשב קרב המתיר כמצותו, וממילא שייך פיגול על החלק

שמונח ארעא אי לאו משום דהוי מתיר. (ולפ"ז גם יש ליישב מש"כ רש"י, הבאנו את זה למעלה, שלמ"ד חיבור עולין לאו כעולין לא צריך להקטיר את כל השמן.)

ורש"י הניח כמה חידושים:

א. שאף ששאלת הגמ' היא לגבי היתר אכילת שיריים ה"ה שהבעיא הוא לענין קיום הקטרה דלכא' בזה תלוי קרב המתיר כמצותו.

ב. שאין כוונת הגמ' שם לומר רובו ככולו (דהיינו שצריך להקטיר את כולו אלא שכשמשלה האור ברובו הוי כאילו כולו נקטר) אלא שמפרש שהוא שיעור בהקטרה.

ג. שמה שאומרים בקומץ שמיעוטו מעכב את רובו (מנחות כז.) זהו דין בקמיצה, אבל להקטרה לא צריך את כולו.

ד. רש"י מפרש כצד א' בהירושלימי יומא ב:א, ודלא כמסקנתה, שהסתפק מהו כונת רוב: רוב קומץ או רוב כל פרידה ופרידה, ומסיק דברוב כל פרידה.

ויש להקשות אמאי רש"י סתם כמ"ד שצריך רוב ושלא סגי במשלה בהו האור בכל שהוא. ושמא י"ל שלכו"ע לא מקימים מצות הקטרה אלא ברוב ולא נחלקו אלא לענין היתר שיריים באכילה. אלא שצ"ע דאיפכא מסתברא, דלכא' לא שייך היתר אכילה עד שמקיימים מצות הקטרה. אבל ע' בתו"כ פרשתא ט הל' י"א: "נטמא הקומץ או אבד יכול יאכלו הכהנים בשירים, ודין הוא, מה אם במקום שהורע כח המזבח בשתי הלחם ובלחם הפנים יפה כח הכהנים בהם, מקום שיפה כח המזבח בקומץ אינו דין שיפה כח הכהנים בשירים - מה אני מקיים 'והנותרת מן המנחה לאהרן ולבניו ק"ק מאשי ה'" אין להם אלא לאחור מתנת האישים." ומבואר ששייך לאכול השיריים אפ' בלי הקטרה כלל, ואף שמסיק שצריך "מאשי ה'" מ"מ למ"ד שיש אשי ה' במשלה האור במקצתו נמצא שיש היתר אכילה קודם שמקיימים מצות הקטרה.

(ושמא יש להביא ראייה שלכו"ע צריך רוב כדי לקיים הקטרה דאיתא בזבחים לא: דמחשבת הקטרה הוי בכדאכ"פ או בהיסק גדול ואם סגי במשילת האור במקצתו זה נעשה מיד. א"נ י"ל שרש"י כתב שצריך רוב משום שמיירי כשלא היה המיעוט ע"ג המזבח ובכה"ג ודאי צריך רוב, ולא נחלקו אלא כשכולו על המזבח.)

אלא שיש לעיין דאף שתוס' יישוב כן לרש"י מ"מ רש"י עצמו לכא' לא סובר כן בזבחים מג: שמשמע ממנו שאפ' כשמקצתו ע"ג הקרקע כשמשלה האור בחלק שע"ג המזבח פקע פיגול גם מהחלק שע"ג הקרקע. וזהו משום שסובר כר"ת בזבחים מב: שהקומץ כולו חשיב אזכרה א' ולא שייך שיהיה דין א' לחלק ממנו ודין אחר לחלק ממנו, אלא החלק שע"ג המזבח מושך את החלק שע"ג הקרקע דאי לאו הכי הוי קומץ החסר.

וצ"ע דלפ"ז צ"ע למ"ד קומץ שהקטירו פעמים ואפ' פעמי פעמים שהוא כשרה לר' יוחנן (מנחות כו:), הלא לא היה רוב על המזבח. וע"כ צ"ל שהמיעוט מושך את הרוב. ובאמת כך משמע מזבחים מג: שאיתא שהפלגא שעל המזבח מושך הפלגא שאינו על המזבח, ולכא' מבואר שלא צריך רוב.

ה. תוספת סולת במנחת נסכים

תנן במנחות פט: "אין מערבין נסכי כבשים בנסכי פרים ואילים [שאינן בלילתן שוה] ואם בללן אלו בפני עצמן ואלו בפני עצמן ונתערבו כשרים אם עד שלא בלל פסול." וכתבו רש"י (כת"י ד"ה ואם) ותוס' (ד"ה ואם) שהטעם שפסולים אם נתערבו נסכי כבשים בנסכי פרים ואילים עד שלא בלל הוא משום שבעינין ראוי לבלילה, וכיון שאין בלילתן שוה הרי אינם ראויין לבלילה. ומבואר שלא סגי במה שצריך להיות ראיות למעשה בלילה (לאפוקי מנחה של ס"א עשורונים) אלא שצריכים להיות ראיות לבלילה עם היחס הנכון בין הסולת והשמן. וא"כ יש לתמוה על מש"כ רש"י בפירושו הראשון על סוגיין שהטעם לפסלות ריבוי במדת עשורון הוא משום קומץ החסר, ומשמע שבמנחות שאינן נקמצות כגון במנחת כהן ליכא פסול כלל, הלא אינם ראויים לבלילה, ומ"ש מנסכי כבשים

(ומבואר לפ"ז שכשמשלה האור אפ' במקצתו פיגולו פקע ממנו, וצ"ע למ"ד שבעינין שימשול האור ברובו. וכל הטעם שפקע פיגולו משום שנעשה לחמו של מזבח וא"כ מסתבר ש"ל שיצא ידי הקטרה. ושמא י"ל הפוך ממה שאמרנו קודם: שלכו"ע קיים מצות הקטרה כשמשלה האור במקצתו וכל המח' היא לגבי היתר אכילה, האם צריך להקטיר את רובו להתיר אכילה.)

שו"מ בח"י מרן רי"ז הלוי במכתבים ע' ע"ז בשם הגר"ח שג"כ סובר שלכו"ע עיקר קיום ההקטרה הוא במשילת האור בלבד והביא ראיה מזה שאם משלה האור במקצת הקטרה קודם שקיה"ח שיצא אף שמצותו ביום.

וכבר כתבנו לעיל שרש"י במנחות יד. ודאי פליג על זה וסובר שלכו"ע צריך רוב כדי לקיים הקטרה. אבל נראה להביא ראיה שבאמת הא בהא תליא ממנחות כו: שכל המקור של ר' יוחנן שצריך רוב כדי להתיר השיריים הוא ממה דכתיב "והנה עלה קיטור הארץ כקיטור הכבשן", ואין כבשן מעלה קיטור עד שתצית האור ברובו. נמצא שכל המקור שצריך רוב הוא מהמילה הקטרה, ושקודם הקטרה אינו ניתר באכילה, וע"כ שלכה"פ לר' יוחנן הא בהא תליא. (ושמא אפ' ר' חנינא מודה שלהקטרה צריך רוב, וא"כ מובן מה יעשה אם הראיה של ר' יוחנן. וגם ניחא למה הגמ' לא הביאה המקור של ר' חנינא, שגם הוא מודה להדרשה של ר' יוחנן, אלא שהוא סובר שאף שלא מקיימים הקטרה עד רוב מ"מ השיריים ניתרים לאכילה בכ"ש. וא"כ גמ' זו ראיה לשיטת רש"י במנחות יד.)

נמצא שיש כמה דעות בדין הקטרת הקומץ:

- א. להכס"מ בהרמב"ם צריך להקטיר קומץ.
- ב. לרש"י במנחות יד. צריך להקטיר רוב הקומץ.
- ג. להשיט"מ צריך להקטיר מה שקמץ.

שנתערבו בנסכי פרים ואילים שפסולות אם נתערבו קודם בלילה. (ואין לומר שהוסיף שמן כדי שיהיה לו היחס הנכון בין הסולת להשמן, דריבוי שמן פוסל.)

וכן יש להקשות על המשניות של תערוכת מנחות בהקומץ רבה, דתנן בדף כג. "שתי מנחות שלא נקמצו ונתערבו זו בזו אם יכול לקמוץ מזו בפני עצמה ומזו בפני עצמה כשירות ואם לאו פסולות," ולכאור' זה אינו נכון תמיד, דאילו נתערב מנחות שאין בלילתן שוה זב"ז, כגון מנחת חוטא עם מנחה רגילה, ונתערבו קודם קמיצה, אפ' אם יכול לקמוץ מזה בפנ"ע ומזה בפנ"ע הרי הם פסולים, דאינם ראויין לבלילה שאין בלילתן שוה. (וכמו דנקטה במש' הקודמת [דף כב.] שלר' יהודה ה"ז פסול אם אין בלילתן שוה כשנתערב קומץ בקומץ חברתה⁴⁷ הוה ליה למימר שגם לחכמים ה"ז פסול אם נתערב קודם בלילה.) וכן הרמב"ם לא פסק את הדין הזה אלא לגבי מנחת נסכים ולא לגבי שאר מנחות.

ומב' קושיות אלו משמע שדוקא במנחת נסכים אמרינן שב' מנחות שנתערבו זב"ז פסולות אם אין בלילתן שוה. וצ"ע מ"ש. ומקופיא י"ל שזהו משום שבמנחת נסכים היחס בין הסולת והשמן הוא המגדיר את המנחה. וכן ראינו שגם הרמב"ם הדגיש שהשיעורין מעכבים במנחת נסכים, ומשמע יותר מבשאר מנחות. וכן מצינו שיטת ר' אליעזר בן יעקב במנחות פח. שסובר שאפ' מנחה של ס' עשרונים אין לה אלא לוגה, דהיינו אין יחס מסויים בין הסולת והשמן בשאר מנחות, לפעמים הוא לוג לעשרון, לפעמים לוג לב' עשרונים וכו', ואינו דומה למנחת נסכים שתמיד צריכה את היחס הנכון בין הסולת והשמן, ולכן אמרינן שאם נתערב מנחת כבש ומנחת איל קודם בלילה הן פסולות.

אבל נראה להוסיף ע"פ קושית תוס' על שיטת רש"י גבי פלגס, שלפי בר פדא הוי ספק איל ספק כבש ולכן מביאין נסכי איל ומתנים דאי איל הוא ליהוי דידיה ואי כבש הוא יהא היתר נדבה, והקשו תוס' (מנחות צא: ד"ה דמייתי, חולין כג: ד"ה דאמר) הא אין בלילתן שוה, דהיינו אם

⁴⁷ "נתערב קומצה בקומץ חבירתה במנחת כהנים במנחת כהן משיח במנחת נסכים כשרה רבי יהודה אומר במנחת כהן משיח במנחת נסכים פסולה שזו בלילתה עבה וזו בלילתה רכה והן בולעות זו מזו."

הוא כבש הרי המנחה צריכה בלילה רכה ועכשיו יש לה בלילה עבה. (ותוס' תירצו שמביא בב' כלים ומתנה.)⁴⁸ וצ"ע דלכאור' שיטות רש"י וגם הרמב"ן (עי' בהערה הקודמת) הם כנגד מש' מפורשת. וא"א לומר שרק במנחות נסכים צריכים שתהא הבלילה הנכונה, אבל לא בשאר מנחות, וכמו שכתבנו למעלה, דכאן מיירי במנחת נסכים, וה"ז כשרה למרות שאין לו הבלילה הנכונה.

ונראה לתרץ ע"פ הא דתנן במנחות קג:

מתנדב אדם מנחה של ששים עשרון ומביא בכלי אחד
אם אמר הרי עלי ס"א מביא ששים בכלי אחד ואחד
בכלי אחד שכן הציבור מביא ביום טוב הראשון של חג
שחל להיות בשבת ששים ואחד דיו ליחיד שהוא פחות

⁴⁸ ועי' בחידושי הרמב"ן במסכת חולין דף כג עמוד ב:

וק"ל היכי מייתי ומתני דילמא כבש הוא והוה ליה ריבה שמנה, ותנן במנחות פ"ק (י"א א') ריבה שמנה חיסר שמנה חיסר לבונתה פסולה ואמרינן עלה בגמרא לא מיבעיא דחולין ודחברתה דפסיל אלא אפילו הפריש לה שני לוגין פסולה ואין צ"ל חסר שמנה לגמרי שלא נתן בה שמן כלל, ונראה שאינו ריבה שמנה אלא בשנתערב בה שמן של חברתה והיא לא נתערבה עמה אבל בכאן כיון שאף המנחות עצמן נתערבו לא נתרבה שמנה של זו אלא שמן דחברתה היא.

ולכאור' כונתו לומר שאע"פ שגם אם ריבה שמן דידיה ה"ז פסול זהו דוקא אם הצטרף אותו שמן שריבה לתוך המנחה, אבל כאן כששייך למנחה אחרת לא פסלתו. וצ"ע דע' במנחות כג: "שתי מנחות שלא נקמצו ונתערבו זו בזו, אם יכול לקמוץ מזו בפני עצמה ומזו בפני עצמה - כשרות, ואם לאו - פסולות; והא הכא כיון דקמיץ ליה מחדא, אידך הוה ליה שירים, ולא קא מבטלי שירים לטיבלא, מני? אי רבנן, הא אמרי: עולין הוא דלא מבטלי הדדי, הא מין במינו בטל! אלא פשיטא רבי יהודה; בשלמא למ"ד: בתר בטל אזלינן, בטל הוי כמבטל, דלכי קמיץ מאידך הוה להו שירים כי הני, אלא למ"ד: בתר מבטל אזלינן, שירים מי קא הוה טיבלא? לימא, דלא כרבי חייא! התם כדר' זירא, דא"ר זירא: נאמרה הקטרה בקומץ ונאמרה הקטרה בשירים, מה הקטרה האמורה בקומץ - אין הקומץ מבטל את חברו, אף הקטרה האמורה בשירים - אין שירים מבטלין את הקומץ".

ומבואר ששייך ביטול לפסול המנחה משום יתר ואף שבא ממנחה אחרת ודלא כהרמב"ן. ושמא י"ל ששם אמרינן ביטול כדי לפסול הטבל דכדי לעשות קמיצה צריך שיהא מבורר וכמו שכתב רש"י בדף עו:, דבלא"ה יהיה פסולה משום יתר אבל במנחת נסכים שליכא ביטול ה"ז כשרה. אלא שעדיין צ"ע ממנחות פט: שאם נתערבו נסכי כבשים בנסכי פרים (שא' בלילתו עבה וא' בלילתו רכה) קודם שבלל פסולין ולכאור' זהו מפורש דלא כהרמב"ן.

מן הציבור אחד, אמר ר"ש והלא אלו לפרים ואלו לכבשים ואינם נבללים זה עם זה.

וצ"ע מהו הוכחת הת"ק מזה שמביא ביום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת ששים ואחד, הלא שם הוא כמה מנחות לכמה קרבנות, וכאן מיירי במנחה א'. ומשמע שכל המנחות של אותו היום הם בגדר מנחה אחת.⁴⁹ ואפ' ר"ש לא פליג עליה אלא במה שאין מתערבים המנחת נסכים של פרים עם כבשים שאין בלילתן שוה.⁵⁰

⁴⁹ וידידי הר"ר מנשה דב הלוי רוזן שליט"א אמר לי שלכאור' מכאן ראייה שנסכים אינם דין בהקרבת אלא דין בהמזבח, דהיינו כשמביאים קרבן המזבח טעון נסכים, וכיון שאינו דין בהקרבת מתערבים הכל ביחד והוי כמו קרבן א'. א"נ י"ל שנסכים הם דין בהגברא, ומכיון שאינם דין בהקרבת מתערבין זב"ז. (יש להביא ראייה שנסכים הם דין בהגברא ממנחות צא. "ס"ד אמינא אייתי נדר לחודיה ליבעי נסכים אייתי נדבה לחודיה ליבעי נסכים אייתי נדר ונדבה תיסגי בנסכים דחד קמ"ל. וכן יש להביא ראייה מזה שס"ד שולדות קדשים וכדומה פטורים ממנסכים.)

⁵⁰ ושמעתי לדייק הפוך, שאפ' מנחה של ס' עשרונים הוי כעין ס' מנחות, וכן כשמערבין כמה מנחות נסכים ביחד הוי כעין ס' מנחות של עשרונים עשרונים. ולכה"פ שייך לפרש כן לפי החכמים שמנחה של ס' עשרונים טעון ס' לוגין של שמן. וא"כ נתחדש חידוש עצום, ששייך שקמיצה א' סגי לכמה מנחות. וע' בתו"כ ויקרא נדבה פרשתה ט' ה' ג' שס"ד שצריך ס' קמיצות למנחה של ס' עשרונים.

ואף שבמנחת נסכים של ג' עשרונים לכאור' לא יתכן לומר שהוא ג' מנחות, שמא י"ל שאה"נ הוי כעין ג' מנחות ולכן צריך למדוד בכלי של עשרון ולא בכלי של ג' עשרונים כדתנן במנחות פז. "ולא היה מודד לא בשלשה לפר ולא בשל שנים לאיל אלא מודדן עשרונות." ולכאור' הפשט הוא שלא רק נמדדו אחת אחת אלא גם נתקדשו אחת אחת. (ואע"פ שכ"ש לא מקדשים אלא כששעורן מלא תי' המקד"ד ס' ג' סוס"ק ג' דזהו דוקא אם יש פחות משיעור קרבן.) ובפרט לר"ש שסובר בדף פח. "זה הכלל היה במקדש כלי שמשמש מדה זו אינו משמש מדה אחרת," ואילו היה מנחת נסכים קרבן א' של ג' עשרונים היה צריך מדה של ע' עשרונים, וע"כ שהוי כעין ג' קרבנות.

ויש להביא ראייה שאפ' כשמביא מנחה של כמה עשרונים שלא הוי קרבן א' אלא שדומה לכמה מנחות מדף עו. דאיתא שם ששאר מנחות דומות לחביתי כוה"ג שבאין עשרון (משא"כ תודה) ומשמע ששאר מנחות דומות לחביתי כוה"ג שבא דוקא עשרון, וא"כ זה ששייך מנחה של ס' עשרונים ע"כ שנחשב ס' מנחות, וז"ל המפרש שם ד"ה שכן עשרון: "חביתי כוה"ג ושאר מנחות אין באות אלא עשרון." עוד ראייה שבאמת הוי כמה מנחות הוא ממנחות קד: שר' יוחנן אמר שהא דתנן פירשתי ואיני יודע מה פירשתי יביא ששים עשרון" קאי אפ' לרבי (שסובר שאם אמר פירשתי מנחה של עשרונים ואיני יודע כמה פירשתי יביא ששים מנחות של עשרונות מאחד

וכן מבואר בר"מ תו"מ י:טו "ולעולם אין מערבין נסכים—אלא נסכי הפרים לבדם, ונסכי אילים לבדם, ונסכי כבשים לבדם: בין בקרבנות ציבור, בין בקרבנות יחיד," ומשמע שלכתחילה מתערבים כל המנחות פרים ביחד⁵¹ וכן במנחות אילים וכבשים, ורק אסור להתערב מנחות שאין

ועד ששים) ומיירי באומר פירשתי עשרונות אבל לא קבעתים בכלי דמייתי שיתין עשרונות בשיתין מאני. וצ"ע דאם רק אמר הרי עלי עשרונות מהכ"ת שלא נדר יותר מס', וע"כ שאמר לשון מנחה, דשייך להביאו בכלי א', ובכל זאת שייך להביאו בס' כלים. ובשלמא אם נימא שאפ' אם הוא בכלי א' הוי כמה מנחות ניחא, שבין שמביאו בכלי א' בין שמביאו בכמה כלים הוי כמה מנחות, אבל אם נימא שבכלי א' הוי מנחה גדולה האיך שייך האפשרות להביאו בין בכלי א' בין בס' כלים. (ויש לדחות הראיה, עי' רש"ש, תויו"ט, ושפ"א. וגם לפי הבנת הרמב"ם לכאן לק"מ.)

אבל נראה שלא ייתכן לפרש שהוי כמו כמה מנחות, דע' שם בתו"כ שכל הספק הוא האם לדמותו לשמן או ללבונה, ומבואר שהצד שצריך ס' קמצים הוא משום שצריך להקטיר קומץ א' לעשרון. ועוד שלמסקנא יש רק קמיצה א', וא"כ ע"כ צ"ל שהוא מנחה א'. ועי' עוד במנחות קו: שהגמ' דימה מנחה גדולה של כמה עשרונים לזבח גדול (שור גדול במקום שור קטן). וכן עי' בקו: תוד"ה אפשר שמנחה של כמה עשרונות הוי "חדא מנחה". וכ"כ בתוס' יח: ד"ה כי שמבואר שכמה עשרונים הוי מנחה גדולה ולא כמה מנחות (ואף השיט"מ שם לא סובר שהוי כמה מנחות דהוא קאי כמ"ד אין לו אלא לוגו). וכן משמע מדף עד. שמנחת חוטא דומה למנחת חביתין שהוי עשרון משא"כ מנחת נדבה שיכול להתנדב עד ס' עשרונים במנחה א'. (ומה שאיתא בעו. ע"כ הכוונה שעיקר שיעורו הוא עשרון, וששייך מנחה של עשרון, אבל לא שכל מנחה בעצם הוי עשרון.)

⁵¹ יש להסתפק במנחות רגילות האם מותר לערב מנחת חובה עם מנחת חובה, וכששייך לעשות קמיצה מכל או"א. ועי' בדף קו. שנחלקו התנאים אם מותר לערב מנחת חובה במנחת נדבה (הר"מ לא הביא שהוא אסור) אבל לא מבואר אם מותר לערב חובה בחובה. (ולכאן א"א לדייק חובה בנדבה אסור הא חובה בחובה מותר, דשמא בא לאפוקי נדבה בנדבה שודאי מותר.) ועי' בחזו"א כט: כיז שכתב שהטעם שאסור לערב חובה בנדבה הוא משום זלזול קדשים, וא"כ לכאן לא יהיה אסור כששניהם חובה. אבל צ"ע להחזו"א דרש"י פי' שר' חסדא לא סובר כרבא משום שסובר שאסור לערב חובה בנדבה, אבל מ"מ מותר לערב חובה בחולין, ואם כפי החזו"א שהוא משום זלזול קשה להבין האיך לא הוי זלזול לערב חובה בחולין אבל הוי זלזול לערב חובה בנדבה. (ולהחזו"א צ"ל שהטעם שר' חסדא לא פירש כרבא משום הקושיא מב' קמיצות, ודלא כרש"י.) וע"כ צ"ל שהטעם שאסור לערב הוא משום ההצטרפות שיש בין ב' המנחות, ולכן ליכא איסור בחולין שאינו מצטרף, וגם ליכא איסור במנחת נסכים וכמו שכתבנו.

אבל עי' בדף קו: תוד"ה אפשר שלכאן סובר כהחזו"א שאסור משום זלזול, שדייק שמוותר לערב חובה בחובה דרך נקט שחובה בנדבה אסור (וע' בחזו"א כט: כא שתמה שדייקו אינו הכרחת), וע"כ שחולק על רש"י.

בלילתן שוה⁵². ומבואר שאף דקי"ל כר"ש מ"מ מנחות נסכים מתערבים להיות קרבן א' ולכן "נסכי פרים לבדם וכו'" ורק אסור להתערב המנחות של ב' מינים.⁵³

וכך משמע מהמש' במנחות קג: שר"ש מודה להת"ק שמביאין המנחות פרים ביחד ואינו חולק עליו אלא במה שסובר שמביאין הכל ביחד. וצ"ע שלכאור' זהו נגד סוגית הגמ' (מנחות דף פ"ט) שלכתחילה אין מערבים שום קרבן בקרבן דכתיב "והקטירו" (ויקרא ג') וזה מלמד "שלא יערב חלבים בחלבים", ומבואר מהגמ' שה"ה לגבי מנחות שאסור לערבם. וע"כ הביאור הוא שב' מנחות נסכים של מין א' הוי קרבן א' וממילא אין שום חסרון של "והקטירו."⁵⁴

וכן משמע מהפסוקים, דכתיב בויקרא יד: "וביום השמיני יקח שני כבשים תמימים וכבשה אחת בת שנתה תמימה ושלשה עשרונים סלת מנחה בלולה בשמן ולג אחד שמן." וכונת הפסוק הוא שיש מנחה של עשרון לכל כבש וכבש שביחד הם שלשה עשרונים, אבל לא כתוב עשרון סולת לכל כבש וכבש, אלא ג' עשרונים, ומשמע שמצטרפים לקרבן א'. וכן במדבר כח: ט "וביום השבת שני כבשים בני שנה תמימים ושני עשרונים

⁵² זהו דלא כהכס"מ, אבל עי' במרכה"מ.

⁵³ גם רואים ששייך צירוף מהמש' בדף קד. "אין מתנדבין לוג שנים וחמשה אבל מתנדבין שלשה וארבעה וששה ומששה ולמעלה", היינו שרק מתנדבים נסכים כשיעור שקיים בתורה, כגון ג' לוגין כנגד ג' לוגין של כבש, וד' לוגין כנגד ד' לוגין של איל, אבל לא ה' לוגין שאין זבח שטעון ה' ליגין של יין. אבל מששה ומעלה יכול להתנדב, וצ"ע שאין קרבן שטעון נסכים של ד' לוגין, שייך ע"י צירוף של איל וכבש. ולכאור' מבואר מכאן שכשמביאין נסכים של ב' קרבנות, כגון של כבש ושל איל, הרי הם מצטרפים להיות כא'. וצ"ע פ' שאני מנחת נסכים מנסכי יין, שבמנחת נסכים לכתחילה אין לערב המנחת נסכים של כבש ואיל, סובר הרמב"ם שזוהו דוקא ב' מינים, אבל של חד מין, כמו של כבש ושל כבש, ה"ז דומיא דנסכי יין שמערבין אותם לכתחילה.

⁵⁴ ועפ"ז מבואר מש"כ בהל' י"ד: "ביום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת - היה שם מנחת נסכים של מוספין ושל תמידין, אחד ושישים עישרון; ולא היו מערבין אותם." ולמה הביא שבאותו יום היו ס"א עשרונות, ואין זה נוגע כלל לאותו פרק, ומה השמיענו. אלא הביאור הוא שכיון שמנחת נסכים כשמתערבים אותם מצטרפים לקרבן א' ס"ד שמצטרפים את כולם, וס"ד ששייך קרבן של ס"א עשרונים, וכמו שסובר ר"ש, ולכן כתבו הר"מ לדחות אותו שיטה.

סלת מנחה בלולה בשמן ונסכו. " וגם כאן הכונה שיש עשרון א' לכל כבש שביחד הם שני עשרונים סולת בלולות בשמן. ומבואר שמנחות נסכים מצטרפים זה עם זה לקרבן א', לכה"פ כשבאין מאותו מין.⁵⁵

ומבואר מכל הנ"ל שמנחות נסכים, לכה"פ של אותו מין, מצטרפים לקרבן א' ושייך שלכתחילה יש מצוה לצרף אותם. וא"כ י"ל שזהו הטעם שדוקא במנחות נסכים אמרינן שב' מנחות שאין בלילתן שוה שנתערבו פסולים, משום שבמנחות נסכים כשמערבים אותם מצטרפים לקרבן א' ולא שייך לומר שהתוספת סולת כאילו מונח בצד, וב' הקרבנות מושכים את הסולת שלהם אליו. ולכן בשאר מנחות אם ריבה סולת אין המנחה פסולה משום שאינה ראויה לבלילה, משום שאינם מצטרפות למנחה א' ושייך לומר שהסולת שניתוסף הוי כאילו מונח בצד (משא"כ שמן כדלעיל) אבל במנחות נסכים שהכל מצטרף לקרבן א' א"א לומר כן.

וע"פ זה יש ליישב שיטות רש"י והרמב"ן ששייך להתנות אם פלגס הוא כבש שהשאר נדבה, דכיון שאין התוספת הבאה בפנ"ע מצטרפת עם המנחת נסכים הבאה עם הזבח^{57,56}, ממילא אין פסול של

⁵⁵ עדיין צ"ע אמאי התורה חידשה את היסוד הזה דוקא בב' קרבנות אלו. וראיתי בהמשך חכמה בויקרא יד:י שתי' שגבי מצורע מביאין נסכים אף עם החטאת והאשם, שבעלמא אינם טעונים נסכים, ולכן מבליעים אותם עם המנחת נסכים של העולה. ובשבת יש ענין למעט במלאכה ולמעט בלישה, וממילא בב' קרבנות אלו יש חובה גמורה להקריבן ביחד, אבל בשאר דברים משמע שרק לכתחילה יש להקריבן ביחד. אבל אילו היה הדין שבשאר קרבנות אסור להקריבן ביחד משום "והקטירו" גם בקרבנות אלו לא היינו מביאין אותם ביחד מאותו טעם.

⁵⁶ וצ"ל שמנחת נסכים שמתנדב ובאה בפני עצמה אינה מצטרפת, וזה ניחא אם מה שכתבנו קודם, שכל הטעם של ההצטרפות הוא משום שמנחות נסכים הם דין בהמזבח, וזה רק שייך במנחות נסכים הבאין מחמת קרבן ולא בבאין בפנ"ע. (אבל עי' בתוס' סא: ד"ה בישראל שחולק על זה וסובר שאף מנחת נסכים שמתנדבים דינו כמנחת נסכים הבאה עם הזבח, שהרי כתב שאם גוי התנדב מנחת נסכים יהא דינו כמנחת נסכים הבאה עם הזבח. אבל עי' ברש"י עג: שלכאור' חולק על אותו תוס'. וגם תוס' סא. ד"ה ובאות לכאור' חולק על תוס' בדף סא: שממעט מנחת נסכים מהגשה משום דאין ממנה לכהנים, ואפי' לרבנן.)

⁵⁷ אבל צ"ע מרש"י בחולין שם שהקשה שעל הצד שהפלגס הוא כבש נמצא שמתנדב לוג א', והלא אין מתנדבים לוג א' ולא ב' וה' ותירץ שאין כאן חסרון של לוג כיון שמצטרף עם הג' של כבש ונמצא שמביא ד' לוגין, וא"כ מבואר שנדבה

אינה ראויה לבלילה בהמנחת נסכים, דפסול זה לא שייך אלא כשהמנחות מצטרפות לקרבן א', ורק ב' מנחות נסכים מצטרפות לקרבן א', אבל כאן מה שמתנדב אינה מצטרפת, וממילא המנחת נסכים אינה פסולה.

[ולפ"ז מסתבר לומר ששייך להתנדב מנחת נסכים של ד' עשרונים (או יותר) כמו שמותר להתנדב נסכי יין של ז' לוגין (או יותר), ובלבד שיהא בלילתו שוה. אלא שמהר"מ מעה"ק ב:ה וכן יד:א לא משמע כן, וצ"ע מ"ש נסכי יין ממנחת נסכים. ועוד צ"ע שלפי הר"מ שייך להצטרף כמה מנחות נסכים של אותו מין, וכמש"כ "נסכי כבש לבדם", וא"כ כ"ש כשמתנדבים אותם. ושמא י"ל שבמנחת נסכים אסור משום שא"א לדעת את היחס הנכון בין הסולת והשמן, דאם מביא מנחה של ד' עשרונים שמא הוא ד' מנחות של כבש וא"כ טעון י"ב לוגין של יין, או שהוא ב' מנחות של איל, וא"כ טעון ח' לוגין של שמן.⁵⁸]

מצטרף עם חובה, ודלא כמש"כ. ונראה שלק"מ דהדין של אין מביאין לוג א' ולא ב' וה' הוא דין בהקרבה ולא דין בהקרבן, ולכן אע"פ שאין כאן הצטרפות של קרבנות, ונחשב ב' קרבנות - דרק ב' נסכי חובה מצטרפים, מ"מ נקרבין ביחד וממילא אין כאן חסרון של לוג א'.

⁵⁸ וראיתי בשם הגרי"ז [מובא במנח"א עמ' תק"ג] לתרץ בענין אחר: שהטעם ששייך להוסיף בנדבת יין ולא בנדבת מנחה הוא משום שנדבת נסכי יין לא הוי קרבן והשיעור הוא שיעור בניסוך ולא שיעור בקרבן ולכן מותר להצטרף. אבל צ"ע דלכאור' הר"מ סובר שנדבת נסכי יין הוי קרבן גמור שכותב במעה"ק טז:יד "וכיצד עושין ביין הבא בפני עצמו - נותן עליו מלח, ומנסכו כולו על גבי השיתין ככל הנסכים." ומבואר שייך טעון מליחה. והקשה הכס"מ מאסו"מ ה:יא "מצות עשה למלוח כל הקרבנות, קודם שיעלו למזבח - שנאמר 'על כל קרבנך, תקריב מלח'. ואין לך דבר שקרב למזבח בלא מלח - חוץ מן יין הנסכים, והדם, והעצים; ודבר זה קבלה, ואין לו מקרא לסמוך עליו." ומבואר שייך אין טעון מליחה, וצ"ע. ותי' הכס"מ שע"כ צריך לחלק בין יין הבא בפנ"ע, שטעון מלח, ויין של נסכים שאין טעון מלח, ומבואר שנדבת נסכי יין הוי בגדר קרבן.

אבל הקשה הלח"מ שאין זה מספיק דע' במנחות כא: דאיתא שם גבי מליחה: "יצאו דם ויין שאין עולים לאשים." הרי מבואר שייך אינו עולה לאישים ולכן פטור ממלח, והאיך פסק הר"מ שחייב במלח. אלא שחוץ מזה האי גמ' קשה לשמואל (זבחים צא:): שסובר שהמתנדב יין מביאו ומזלפו ע"ג האישים, וא"כ לכאור' היין טעון מלח. ותי' הצ"ק ששמואל איירי בין הבא נדבה והכא מיירי בין של נסכי קרבן. אבל צ"ע דהרי הר"מ פסק (מעשה"ק טז:יד) דלא כשמואל שמנסכים היין ע"ג השיתין ומ"מ פסק שייך טעון מלח. (החזו"א הגיה ומחק מהר"מ מילת "מלח." וע"ע בערוה"ש שהר"מ לא פסק כהך ברייתא שרק מולחים דבר שעולה לאישים, אלא אף מולחים דבר שאין עולה לאישים.) וע' בברכת הזבח שלכאור' הבין שיש ב' דינים בהא דכתב

שמואל שמזלפו ע"ג האישים: א': שנדבת יין חשיב עולה לאישים, וב': שמזלפים אותו ע"ג האישים ממש. ואף שהר"מ לא פסק כוותיה בדינו השני פסק כותיה בדינו הראשון. אלא שצ"ע מהכ"ת.

וי"ל שמקורו של הר"מ הוא בתו"כ ויקרא פרשתא ח' שנדבת יין ונדבת שמן קרויין מנחה, וא"כ ע"כ שמה שמנסכים ע"ג השיתין נחשב עולה לאישים. (וכע"ז מבואר בתוס' מנחות עד: שאין קומצים יין משום שהוא צלול, וע"כ שבעצם טעון קמיצה משום שהי מנחה, כן דייק המנח"א עמ' רצ"ד.) נמצא שלפ"ז לפי הר"מ זילוף הוי כעין הקטרה וא"כ מובן למה פסק בהל' קידוש שאם נתן בו דבש פסלו משום שאילו מנסכו ע"ג השיתין יעברו עליו משום "כל שאור וכל דבש לא תקטירו".

והראה לי ידידי הר"ר מנשה דוב הלוי רוזן שכך משמע מהפסוקים דכתיב בבמדבר טו: "ויין תקריב לנסך, חצי ההי - וְאֵשֶׁה רֵיחַ-נִיחַח, לַה' וּפְרִשִׁי שְׁמֵה שְׁכַתּוֹב "אשה" אינו מוסב אלא על הפסוק הקודמת על המנחה והשמן, אבל לא על היין שאינו ניתן על האש. אבל שמא י"ל שהר"מ הבין שמכאן מבואר שאף היין נקרא "אשה". אלא שצ"ע האין חשיב עולה לאישים אם אין מזלפים אותו, דאף שיש לו עבודת מזבח מ"מ אינו עולה לאישים. ושמא יש להביא ראיה שלא צריך אש ממש כדי ליחשב עולה לאישים ממנחות נח. דאיתא:

בעי רמי בר חמא מרב חסדא המעלה מבשר חטאת העוף ע"ג המזבח מהו כל שממנו לאישים אמר רחמנא והאי אין ממנו לאישים או דלמא כל ששמו קרבן והאי נמי שמו קרבן אמר ליה כל ששמו קרבן והאי נמי שמו קרבן כתנאי ר' אליעזר אומר כל שממנו לאישים רבי עקיבא אומר כל ששמו קרבן מאי בינייהו אמר רב חסדא בשר חטאת העוף איכא בינייהו רב אמר לוג שמן של מצורע איכא בינייהו דתני לוי (במדבר יח) כל קרבנם לרבות לוג שמן של מצורע.

והקשה השפ"א "תמיהא מילתא קרבן מאן דכר שמי' הכא, היינו שמקור הלאו הוא ממה דכתיב "אשה לה". ובאמת רש"י בא ליישב זה במה שכתב שמקרא נדרש לפניו ו"קרבן ראשית" נדרש למעלה, אבל הקשה השפ"א שעדיין צ"ע, "הלא עיקר הלאו כל שממנו לאישים והכא לא הקריב כלום." ושמא יש לדייק מכאן ש"אשה לה" אינו מחייב אש ממש אלא סגי בעבודה. וא"כ י"ל שה"ה לגבי מליחה, ששייך שייך נקרא עולה לאישים אף שמנסכים אותו ע"ג שיתין.

ועפ"ז יש ליישב רש"י שלכאן נראית תמוה. דע' במעילה טו: "חמשה דברים בעולה מצטרפין זה עם זה הבשר והחלב והסולת והיין והשמן." ופרש"י שמצטרפים לכשיעור לענין להתחייב בחוץ, וצ"ע דהרי הקטרה וניסוך הם ב' עבודות, דאימורים הוי עבודת הקטרה דחייב על העלאת בחוץ וביין הוי ניסוך (ע' זבחים קטו: דחייבים משום שניסוך הוא גמר עבודה), והאין יצטרפו לכשיעור. וכן יש להקשות על תוס' (זבחים קטו.), דאע"פ שהשיג על רשי וחולק עליו, לא הקשה שהם ב' עבודות אלא הקשה היכי קתני שחלב ויין מצטרפין הא אין שיעורן שזה בכזית וזה בשלשת לוגין, וצ"ע למה לא הקשה קושיא יותר בסיסי, שתרי עבודות הן. אבל ע"פ הנ"ל מיושב, שכיון שניסוך הוי בגדר אישים וכעין הקטרה, ואף למ"ד שאינו מזלפו ע"ג האישים, שייך שיצטרף לשיעור הקטרה, וכמש"כ הר"מ הנ"ל בהל' שבת.

ובאמת כך מבואר בגמ' זבחים קט: דאיתא שם:

אמר אביי בהקטרה בפנים כ"ע לא פליגי (שצריך מלא חפניו) כי פליגי בהקטרה דחוץ מ"ס ילפינן פנים מחוץ (וכיון שחייב על כזית מקטורת דהיכל שהעלהו בחוץ חייב גם על קטורת דלפני ולפנים שהעלהו בחוץ בכזית) ומ"ס לא ילפינן (ולא חייב בחוץ בקטורת דלפני ולפנים אא"כ העלה מלא חפניו). אמר רבא השתא חוץ מחוץ לא ילפי רבנן פנים מחוץ מיבעי, מה היא דתניא יכול המעלה פחות מכזית קומץ ופחות מכזית אימורין והמנסך פחות משלשת לוגין יין [פחות] מג' לוגין מים יהא חייב תלמוד לומר לעשות על השלם חייב ואינו חייב על החסר והא פחות משלשת לוגין דאית בהו כמה זיתים ולא ילפי רבנן חוץ מחוץ.

וצ"ע דשמא לא ילפינן ניסוך מהקטרה (אע"פ ששניהם בחוץ) משום שתי עבודות הם, דא' ניסוך וא' הקטרה, משא"כ קטורת דשניהם הקטרה ושניהם קטורת (אע"פ שא' בפנים וא' בחוץ). וע"כ צ"ל שגם ניסוך חשיב הקטרה, וממילא יותר מסתבר למילף ניסוך היין מהקטרת אימורין ששניהם בחוץ מלמילף הקטרה בפנים מהקטרה דחוץ. ואע"פ שר' אשי מיישב שיטת אביי מקושיט רבא בדף קי. וכותב ניסוך מהקטרה לא ילפי רבנן נראה שעדיין הראיה במקומה עומדת, דאפ' אם נימא שניסוך חשיב הקטרה מ"מ הקטרה דקטורת דפנים דמי טפי להקטרה דקטורת דחוץ.

ויש להביא עוד ראיה מהא דמותר נסכים אזיל לנדבת ציבור, וצ"ע דהלא לגבי מותרות אמרינן שאם שייך להקריבו כנדבה מביאין אותו כנדבה, וכמש"כ הרמב"ם בפרק ה הלכות פסולי המוקדשין ה"ח: "המפריש מעות למנחת חוטא והביא מהם מנחתו, או שהפריש מנחת חוטא והותירה, המותר יביא מנחת נדבה." דהיינו אע"פ שמותר חטאת מביאין ממנו עולות לקיץ המזבח, זהו משום שלא שייך חטאת נדבה, אבל לגבי מנחת חוטא ששייך מנחת נדבה אמרינן שאם נתותר שמביאין מדמיו מנחת נדבה. (וזהו בניגוד לרש"י [מנחות ק"ח ע"א ד"ה ומותר] שסובר שאף במנחת חוטא המותר לקיץ המזבח.) וכך איתא בתוספתא דשקלים (פ"א ה"ח) מותר יין ליין ומותר דמי שמן לשמן כו', אלמא דקפדינן דמותר יהא לדבר שהופרש לו מתחלה, לכן גם מותר מנחת חוטא אולא למנחת נדבה. וא"כ לכאור' צריך להיות דמותר נסכים אזיל לנסכי נדבה וצ"ע אמאי ילכו לנדבת ציבור. וע"כ צ"ל שנסכי נדבה ונסכי חובה הם ב' קרבנות לגמרי, שא' הוי בגדר הקרבה לאישים, ולכן טעון מלח, וא' לשיתין, וממילא ע"כ שמותרו אזיל לקיץ המזבח, שאין אפשרות להקריבו כנסכי נדבה.

ועפ"ז יש לבאר את הר"מ בהל' שבת כט: יד, "אין מקדשין אלא על היין הראוי לנסך על גבי המזבח; לפיכך אם נתערב בו דבש או שאור, אפילו כטיפת חרדל בחבית גדולה - אין מקדשין עליו." וצ"ע דמהכ"ת שדבש או שאור פוסלים את היין לניסוך, וע"כ שסובר הרמב"ם שאילו היה מנסך יין עם שאור או דבש שיעבור על "לא תקטירו", וזהו גורם פסול בהיין, וכמש"כ הרמב"ם לגבי קטרת באיסורי המזבח ה: ב: שפוסל הקטורת, ולכן פסול לקידוש. אבל צ"ע שניסוך ודאי לא הוי הקטרה. וי"ל שניסוך היין ג"כ נחשב הקטרה.

אבל לכאור' יש להביא ראיה כנגד הר"מ ממנחות דף עד: דתנן, "מנחת כהנים ומנחת כהן משיח ומנחת נסכים למזבח ואין בהן לכהנים ובוזה יפה כח מזבח מכח הכהנים." ואיתא בגמ', "ותו ליכא והא איכא עולה איכא עורה לכהנים והא איכא עולת העוף איכא מוראה ונוצה והא איכא נסכים לשיתין אזלי ומאי בוז לאפוקי מדשמואל דאמר שמואל המתנדב יין מביאו ומזלפו על גבי אישים קמ"ל דלשיתין אזלי מסייע ליה לשמואל דאמר שמואל המתנדב שמן קומצו ושיריו נאכלין." ומבואר ששיתין אינו

בגדר מזבח (כ"כ רש"י), וכ"ש אינו בגדר אישים, וצ"ע להר"מ שאישים גם שייך להיות בגדר אישים. אבל הראה לי ידידי הר"ר מנשה דב הלוי רוזן שליט"א שבפיהמ"ש הר"מ למד את הגמ' באופן הפוך, ולדידיה לא קשה כלל (ואדרבה יש קצת ראייה) וז"ל: "אמרו ובזה יפה כח המזבח מכח הכהנים שמשמע שיש עוד דבר אחר יפה בו כח המזבח מחמת וו העטף, רומז לנסכים שגם הם למזבח כלומר לשיתין... ואינן נשפכין על האש מפני שהיו כלין ולא יהא למזבח חלק."

ושמא יש לבאר את החילוק בין יין שמתנדבים (שטעון מלח) ויין הבא עם הזבח (שאינו טעון מלח) ע"פ התו"כ (פ"י ה"ו, עי"ש בר"ש) שמרבה נדבת יין מקרא ד"קרבן מנחה" (ויקרא ב', דמצי למכתב "כי תקריב" וכתב קרבן יתירא לדרשה, עי' זבחים צא:): וא"כ י"ל שצריך מלח דומיא דמנחה. וכעין זה מצאנו בתוס' מנחות עד: ד"ה קומצו דכתב שהטעם שלא עושים קמיצה ביין הוא משום שהוא צלול, אבל בלא"ה טעון קמיצה, והפשט הוא משום שצריך דומיא דמנחה, ע"פ התו"כ, וממילא יין טעון מלח ג"כ.